Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені
Івана Франка
Факультет педагогічної освіти

М А Т Е Р І А Л И

студентських наукових конференцій

кафедри загальної та соціальної педагогіки

“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ”

Випуск 10

Львів – 2019

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені
Івана Франка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра загальної та соціальної педагогіки

М А Т Е Р І А Л И

студентських наукових конференцій

кафедри загальної та соціальної педагогіки

“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ”

Випуск 10

Виходить з 2010 року

Львів
Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка
2019

УДК [37+37.013.32]-057.87
ББК Ч 30/49 я 431 (063)
М – 33

Рекомендовано до друку
кафедрою загальної та соціальної педагогіки
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 7 від 27 грудня 2018 р.)

Відповідальний за випуск ***Олена Квас***
Упорядник ***Марія Крива***
Комп'ютерне макетування ***Марія Крива***

М 33 Матеріали студентських наукових конференцій кафедри загальної та соціальної педагогіки "Актуальні проблеми української освіти" / Відп. за вип. О. Квас, упоряд. М. Крива. – Вип. 10. – Львів: Малий видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2019. – 72 с.

До збірки увійшли відібрані тези доповідей першого етапу Дванадцятої міжфакультетської студентської наукової конференції "Актуальні проблеми української освіти".

© Матеріали студентських наукових конференцій, 2019

З М І С Т

Антоник Анна. Інтерактивне навчання: модний тренд чи сучасна необхідність?..... 4

Винник Ольга. Педагогіка толерантності у працях В.О. Сухомлинського 6

Гугнин Денис. Особливості підготовки театрознавців у вищих навчальних закладах України……9

Дрись Мар'яна. Особливості впровадження розвиваючих ігор Б. Нікітіна у освітній процес початкової школи.....12

Журавська Христина. Особливості діяльності педагога в позашкільному закладі ….14

Здоров Тетяна. Самооцінка як основний чинник становлення особистості студента...16

Калітовська Олена. Формування компетентностей молодших школярів на групі продовженого дня……20

Климчук Стефанія. Причини виникнення та прояви булінгу в старшокласників…….22

Когут Наталія. Виховна година класного керівника в сучасній українській школі…...25

Кривіцька Анна. Конфлікти в педагогічній діяльності……28

Куліковець Анна. Реалізація STEM–освіти з допомогою проекту RoboClass……29

Литвин Оксана. Дидактичні методи розвитку творчих математичних здібностей учнів початкової школи…… 32

Луньо Вероніка. Дидактичні особливості інтегрованих уроків у початкових класах...34

Марко Надія. Формування критичного мислення учнів початкових класів у відповідності до Концепції "Нова українська школа"……..36

Мосєєсова Ксенія. Особливості виховання дітей у Народному художньому колективі Школі-студії сучасного танцю “Акверіас” ……..38

Петришин Наталія. Особливості психомоторної активності студентів у процесі адаптації до навчання ……40

Рикун Софія. Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи на засадах компетентнісного підходу …….. 44

Рябінець Христина. Використання ідей синергетики в освіті ……48

Сало Вероніка. Багатодітна сім’я: міфи та реальність ……51

Собко Ірина. Впровадження інклюзивного підходу як елемент трансформації системи освіти в Україні ……..54

Собко Ірина. Структурно-змістове визначення готовності вчителя початкової школи до роботи в інклюзивному класі ……...57

Стефаниця Наталія. Особливості формування комунікативної компетентності у майбутніх вчителів початкових класів ……59

Телішевська Галина. Інноваційна освітня діяльність сучасного вчителя початкової школи……61

Хома Уляна. Групова форма навчання на уроці …….. 63

Цюмра Христина. Роль інтерактивних методів навчання на уроках географії …….66

Шахова Дар’я. Булінг у закладах дошкільної освіти……68

Анна Антоник (філологічний факультет)
Наук. консультант – доц. Біляковська О.О.

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ: МОДНИЙ ТРЕНД ЧИ СУЧАСНА НЕОБХІДНІСТЬ

Застосування інтерактивних методів як засобів організації навчального процесу ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого і компетентнісного підходів, що зумовлює чітке визначення результативної складової засвоєння змісту освіти. Процес навчання – це не автоматичне вкладання навчального матеріалу в голову учня. Він потребує напруженої розумової роботи дитини і її власної активної участі у цьому процесі. Пояснення й демонстрація самі по собі ніколи не дадуть справжніх, стійких знань. Цього можна досягти тільки за допомогою активності всіх суб'єктів процесу навчання.

Як працює наш мозок? Інформація, яка поступає в нього, не просто записується, а й аналізується, обробляється. Щоб ефективно обробити інформацію, необхідно задіяти як зовнішні, так і внутрішні фактори. Коли ми обговорюємо проблеми з іншими, ставимо запитання, наш мозок працює набагато краще. В літературі описано результати дослідження, коли викладач, пояснюючи матеріал блоками, пропонував учням обговорити кожну частину, а потім продовжував пояснення. В результаті такого навчання засвоєння матеріалу було вдвічі ефективнішим, ніж при монологічному поясненні [2].

Чому саме ми акцентуємо на інтерактивному навчанні? Цільове призначення методів полягає в тому, що діти навчаються співпрацювати. Використання таких методів знімає нервове напруження учнів, дає можливість змінювати форми їхньої діяльності, переключати увагу на основні питання теми заняття, формують навички роботи в команді.

Виокремимо основні позитивні риси інтерактивних методів:

1. створюють комфортні умови для навчання;
2. кожний учасник має змогу повірити в свої сили;
3. усі учасники мають змогу зробити свій індивідуальний внесок у загальну справу, тому домінування одного учасника навчального процесу над іншим неможливе;
4. кожен має змогу розвивати свої індивідуальні здібності [1];
5. формуються навички кооперації та співробітництва, відчуття роботи в команді. Слабкі учні почуваються більш комфортно;
6. існує можливість обмінюватися знаннями, ідеями, способами діяльності. Відбувається багатовимірне засвоєння навчального матеріалу;
7. сприяють розвитку критичного мислення.

Інтерактивні методи формують в учнях навички, що дуже потрібні у сучасному світі: думати, розуміти сутність речей, осмислювати ідеї, концепції і вже на підставі цього вміти знаходити необхідну інформацію, тлумачити її, застосовувати за конкретних умов.

Але буває, що учитель стикається з певними труднощами під час використання інтерактивних методів. Зокрема, дискусійним залишається питання, як в рамках класно-урочної системи сформувати в учнів навички саморозвитку. Також проблемним є питання підготовки і подальшого розвитку особистості педагога, який повинен реалізовувати ідеї впровадження цих методів. Недосконалою в умовах інтерактивного навчання є методика і критерії оцінювання навчальних досягнень школярів. Тут багато залежить від професійності вчителя, тому що установлені критерії далеко не завжди підходять та відповідають вимогам інтерактивного навчання. Потрібно правильно визначити об'єкти контролю, розробити гнучкі критерії оцінювання, відібрати відповідні форми контролю, щоб забезпечити справедливість оцінювання та позитивну навчальну мотивацію.

Додаткового аналізу і уточнення вимагає дослідження потенціалу навчальних предметів при використанні інтерактивних методик, а також можливості та особливості їх застосування в роботі з учнями: варто звернути увагу на вікові особливості, бажання, зосередженість, кмітливість, швидкість реакції [4]. Адже, як стверджують науковці, одні й ті ж методи і прийоми неоднаково спрацьовують з різним контингентом учнів. Не всі діти відразу розуміють і позитивно сприймають інтерактивні методи, а, особливо, інтерактивні уроки. В цьому випадку вчителю треба докласти зусиль, щоб, по-перше, змінити стиль спілкування дитини, який вона «принесла» з сім'ї, до якого звикла, по-друге, мотивувати її на активність пізнання і, по-третє, сформувати навчички колективізму і толерантності, самоаналізу. Тут, вочевидь, найуспішнішим для реалізації є метод роботи в парах змінного складу [3].

Таким чином, інтерактивні методи потребують значної кількості часу для підготовки вчителя, а також старання учнів. Тож необхідно починати з їх поступового впровадження у процес навчання. Учні повинні правильно зрозуміти чого від них вимагають, щоб легко «влитись» у навчальну роботу. Але ще однією проблемою може стати той факт, що за великий проміжок часу розглядається невеликий обсяг інформації. З метою охоплення всього необхідного обсягу матеріалу та його глибокого вивчення учитель має старанно планувати свою роботу, наприклад, дати учням завдання для попередньої підготовки. Учителю слід пам'ятати, що використання інтерактивних методів – не самоціль, а спеціальна форма організації навчальної діяльності, спосіб створення атмосфери в класі, котра сприяє співпраці, порозумінню та доброзичливості, дає змогу більш ефективно реалізувати особистісно-орієнтований підхід.

За умов використання інтерактивних методів, проблемною може бути дисципліна на уроці, тому що спілкування учнів не завжди може бути доцільним, тобто тематичним. Тож учителю треба: мотивувати учнів до вивчення теми, шляхом добору найцікавіших вправ, завдань чи проблем.

Отже, для ефективного навчального процесу учитель повинен досконало опанувати методику інтерактивного навчання, також важлива наявність особистого досвіду та бажання постійно вчитись і удосконалюватися. Однозначно, що інтерактивне навчання вже не сучасний тренд, адже про нього нам відомо давно. Важливо те, що їх використання урізноманітнює процес навчання, додає новизни, заохочує і мотивує учнів до командної роботи, а це – необхідно для ефективної роботи на уроці та для розвитку як і учня, так і вчителя.

Список використаної літератури:

1. Башинська Т. Взаємодія вчителя і учнів у навчально-виховному процесі як педагогічна проблема / Т. Башинська // Початкова школа. – 2004. – №12. – С. 55-58.

2. Інноваційні технології в початковій школі. – К.: «Шкільний світ», 2008. – 110 с.

3. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: «Видавництво А.С.К.», 2003. – 192 с.

4. Попович Л. Формування комунікативної компетентності молодших школярів. / Л. Попович // Початкова школа. – 2015. – №1. – С. 52-54.

Ольга Винник (факультет педагогічної освіти)

Наук. консультант – доц. Федина-Дармохвал В.С.

ПЕДАГОГІКА ТОЛЕРАНТНОСТІ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО

Сучасний світ характеризується глобалізацією економіки, зростаючою мобільністю та швидким розвитком комунікації. У процесі таких суспільних відносин одним із найбільш суттєвих явищ й поведінкових характеристик у взаєминах між окремими особами, в сім'ї, у школі, на роботі має бути толерантність. Формування толерантності вже багато років посідає важливе місце серед основних завдань оптимізації освітнього процесу провідних європейських держав. Проблема толерантності – одна з центральних проблем як особистісного, міжособистісного, національного, так і глобального порядку.

У сучасній зарубіжній та вітчизняній науковій літературі проблемі толерантності присвячено чимало досліджень. Можна виділити окремі концепції та наукові школи, які

найбільш плідно розробили психолого-педагогічні напрями зазначеної проблеми: «філософські положення про сутність толерантності» (Р. Валітова, Д. Зінов'єв, В. Лекторський, П. Кінг та ін.); «педагогіка ненасильства» (А. Козлова, В. Муралов, В. Сітаров та ін.); «педагогіка культури миру» (С. Дем'янчук, М. Кабатченко, А. Сиротинко та ін.); «виховання у дусі толерантності» (О. Грива, А. Погодіна, Т. Солдатова, В. Тишков, Л. Шайгерова, О. Шарова, О. Швачко та ін.); «психологічна основа толерантності» (К. Бондирєва, І. Вільш, Д. Колєнов та ін.). Особливе місце займають роботи, які присвячені формуванню толерантності у світі (С. Булард, Х. Вільде, Р. Крісті, К. Уейк та ін.) [1]. Але все ж таки залишається недостатньо розробленою проблема понять «толерантності», яка потребує подальшої уваги науковців.

Майже у всіх країнах світу, як би вони не різнились своїми політичними чи культурними традиціями, існує однозначний переклад і тлумачення цього поняття [3, 7]:

tolerance – (*англійське*) готовність і здатність приймати будь-яку особистість або річ терпимо, без протесту та втручання;

toleration – (ам*ериканське*) здатність до визнання або практичне визнання і повага до переконань та дій інших людей;

toleranz – (*німецьке*) терпимість до інших людей та поглядів;

tolerance – (*французьке*) повага до волі іншого, його поведінки, способу мислення, політичних і релігійних поглядів;

tolerancia – (іспанське) здатність визнавати відмінності від своїх власних ідей або думок;

tasamul' – *(арабське)* прощення, м'якість, жалість, співчуття, терпіння до інших;

kuan rong – *(китайське)* дозволяти, приймати, виявляти чуйність, терпимість у відношенні до інших;

терпимість – (*українське)* здатність терпіти щось від когось, бути стриманим, уміти рахуватись із думками інших.

У педагогічному словнику толерантність (лат. tolerantia – терпіння) трактується як терпимість до чужих думок, вірувань, переконань, поведінки. Але було б неправильно зводити толерантність тільки до терпимості, що має пасивний характер [2]. Толерантність – це й любов до розмаїтості цілого світу, що виявляється в культурах, релігіях, антропологічних типах. Тут є лише одне обмеження: необхідно щоб ця розмаїтість не виходила за рамки загальновизнаної норми гуманізму [4].

Проблема толерантності простежується в ідеях гуманізму таких відомих українців як філософа Г. Сковороди (про це красномовно свідчать його відомі вислови: „Не все те неправильне, що тобі незрозуміле", „Любов виникає з любові, коли хочу, щоб мене любили,

я сам першим люблю"), письменників XIX–XX ст.: Т. Шевченка, Л. Українки, І. Франка, В. Стуса, В. Симоненка; у публіцистичній і педагогічній спадщині Б. Грінченка, В. Сухомлинського, які наполегливо проводили у життя національні та загальнолюдські цінності – взаєморозуміння, терпимості, щастя, добра, гуманізму.

Виховання є найбільш ефективним засобом попередження нетерпимості. Одним з напрямів освітньої роботи з дітьми дошкільного віку є розвиток особистісних якостей, насамперед – моральних – найважливіших характеристик дошкільника. Оскільки особистісних якостей досить багато, введено поняття базові якості тобто основні, найголовніші визначальні. Серед них – людяність (толерантність), критеріями людяності є: вміння брати інших до уваги, рахуватися з відмінною від власної точкою зору, визнавати чесноти і переваги інших людей; здатність розуміти інших, ставати на їхнє місце, співпереживати, за власним бажанням надавати допомогу; робити людям добро, не розраховуючи на винагороду; адекватно відгукуватися на горе, неуспіх або погане самопочуття інших, відповідно коригувати власну поведінку, вміння прощати; культурно поводитися в суперечці, виявляти толерантність до однолітка, співрадіти та співчувати йому, захищати, не полишати в біді.

Формування високих моральних критеріїв – домінантна ідея досить різножанрової, різноаспектної науково-педагогічної та літературно-педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського. Беззаперечно, В. О. Сухомлинський є фундатором педагогіки толерантності. Казки В.О.Сухомлинського зароджують у дитячих душах високі, такі необхідні сьогодні й для дорослих, моральні, гуманні почуття – любов до батьків, рідних, країни, світу в цілому. Казковий доробок В. Сухомлинського містить значний потенціал, який сприяє моральному розвиткові – дитина починає розуміти, чим зумовлені її вчинки, та як вони пов'язані з наслідками неправильної поведінки [5]. Повчальність казки відбивається навіть у її назві – «Чому Сергійкові було соромно», «Говорити без дозволу не можна», «Як Павлик списав у Зіни задачу», «Щоб ти став кращий», «Тепер ти станеш Учнем Людським», «Соромно перед соловейком», «Мати – єдина», «Вихована й невихована» та ін..

Василь Олександрович усе життя присвятив дітям, кожним своїм днем, помислом і справою стверджував, що вчитель закладає основи моральності, людяності, працьовитості, сприйняття людини як вищої цінності. Толерантність, за В. О. Сухомлинським «…пробудження бажання зробити щось хороше, приємне всім, кого ви любите, знаєте, а також незнайомим і всім-всім-всім» [6].

Список використаної літератури:

1. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підручник для педагогів / Григорій Ващенко ; Всеукр. педагог. т-во ім. Г. Ващенка. – К. : Укр. Видавнича Спілка, 1997. – 441 с.

2. Декларація принципів толерантності // Педагогіка толерантності. – 1999. – № 3–4. – С. 179 – 180.

3. Педагогічний словник / за ред. дійсного члена АПН України М. Д. Ярмаченка. – К. : Педагогічна думка, 2001. – 1440 с.

4. Пономаренко І.М. Ми приречені на толерантність. // Науково-методичний альманах «Нива знань» –2008. – №4. – 48 с.

5. Сухомлинський В. Казки Школи під Голубим Небом: Казки, притчі, оповідання / Василь Сухомлинський. / Упоряд. О. В. Сухомлинська; Худож. М. В. Перевальська. — К. : «Освіта», 1991. — 191 с.

6. Сухомлинський В. О. Вогнегривий коник: Казки. Притчі / Василь Сухомлинський / Упоряд. і передм. О. В. Сухомлинської. — К. : Вікар, 2008. — 200 с.

7. Gaffar V. F. Guidelines for implementing the prototyped curriculum of core values for enhancing international understanding, cooperation and peace / V. F. Gaffar. – Bangkok : UNESCO Principal Regional Office for Asia and the Pacific, 1995.

Денис Гугнин (факультет культури і мистецтв)

Наук. консультант – доц. П'ятакова Г.П.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ТЕАТРОЗНАВЦІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Театрознавство – одна з суспільних наук, що вивчає теорію і історію сценічного мистецтва. Засновником українського театрознавства треба вважати І. Франка, який у численних статтях і зокрема в праці «Русько-український театр» (1894) відмежував театрознавство від літературознавства і дав першу спробу історичного нарису українського театру до 1870-их років.

Як окрема дисципліна, театрознавство в Україні сформувалося тільки у 20 столітті. Процес становлення освіти в межах цієї дисципліни почався в 1944 році після звільнення Харкова та Києва від фашистської окупації і повернення інститутів з евакуації. Тоді було вперше здійснено набори за спеціальністю «театрознавство». Сьогодні в Україні кафедри театрознавства функціонують в трьох університетах. Окрім згаданих, факультет культури і мистецтв у Львівському національному університеті імені Івана Франка створено у 2004р. з ініціативи ректора Університету, професора І. О. Вакарчука, першого декана факультету, народного артиста України Б. М. Козака та за активної підтримки декана

філологічного факультету, професора Т. Салиги. На той час, кафедра театрознавства та акторської майстерності вже діяла у складі філологічного факультету від 1999 р.

За спеціальністю 026 Сценічне мистецтво (театрознавство) кафедра готує театрознавців – істориків, теоретиків, критиків. Особливу увагу приділено вивченню історії національного театру, зокрема українського професійного театру в Галичині. Упродовж навчання студенти опановують увесь комплекс театрознавчих дисциплін: теорію драми в її теоретичному та практичному аспектах, вивчають методи аналізу вистави, роботи актора, режисера, сценографа, композитора, навчаються писати театрально-критичні статті, рецензії, огляди, проводять наукові дослідження під керівництвом викладачів кафедри, друкують критичні та дослідницькі матеріали в засобах масової інформації та на сторінках фахових видань. Видавнича діяльність – одна з найактивніших у роботі колективу.

Упродовж останніх років вийшли друком понад 70 книг, зокрема підручники, посібники, монографії, словники, науково-методичні навчальні матеріали тощо. Цікавою сторінкою у видавничій діяльності факультету є «Вісник Львівського університету. Серія Мистецтвознавство» (виходить раз на рік), театрознавчий журнал «Просценіум», видання якого започатковано 2001 року. Головна мета «Вісника Львівського університету. Серія Мистецтвознавство» – висвітлити актуальні проблеми театрознавства, образотворчого та ужиткового мистецтва, архітектури, музикознавства. Журнал «Просценіум» піднімає проблеми розвитку сучасного українського та світового театру, з питань історії та теорії сценічного мистецтва, методології праці режисера, актора, сценографа. Окрім визнаних у театрознавстві учених та дослідників, відомих практиків театру, у журналі публікують свої статті і театрознавці-студенти.

Окрему увагу на сторінках видання приділено висвітленню театрально-педагогічного досвіду, регулярно виходять друком переклади п’єс зарубіжних авторів. Навчання на нашому відділенні полягає у поєднанні теоретичної мистецтвознавчої роботи із практикою. Факультет культури і мистецтв співпрацює з мистецькими, науковими, творчими центрами та установами в Україні та за її межами. Зокрема, укладено угоди про співпрацю з Київським національним університетом театру, кіно і телебачення імені Івана Карпенка-Карого та Харківським національним університетом мистецтв імені І. Котляревського. Угоди укладені про обмін студентами, викладачами, навчально-методичною і науковою літературою. Відбуваються щорічні спільні заходи (конференції, фестивалі, обговорення вистав, круглі столи, тощо). Кафедра театрознавства, шукаючи нові форми, що стимулювали б студента до історичної, теоретичної і практичної театрознавчої праці, заохочує студентів щорічно брати участь у різноманітних міжвузівських та міжнародних наукових студентських конференціях та читаннях, всеукраїнських та міжнародних конкурсах студентських наукових

робіт, у наукових конференціях та олімпіадах, одержуючи дипломи і нагороди переможців. Серед них щорічні: науково-творча конференція студентів та магістрантів (ХДУМ ім. І. П. Котляревського).

ЛНУ співпрацює з польськими театральними і культурологічними установами – Міжнародною школою гуманітарних наук Східної і Центральної Європи (Варшава), Вроцлавським університетом, Вищою театральною школою ім. Людвіка Сольського (Краків). Це дає змогу студентам – театрознавцям, акторам, – щороку навчатися у Варшаві, Кракові та Вроцлаві.

Крім цього маємо кілька інституцій дослідницького характеру: відділення театрального мистецтва при Національній академії мистецтв України, відділ театрознавства при Інституті проблем сучасного мистецтва, Національний центр театрального мистецтва імені Леся Курбаса, Театрознавча секція Наукового товариства імені Т. Шевченка у Львові.

Випускники кафедр інститутів успішно працюють: співробітниками редакцій газет і журналів (фахових і широкого профілю); на телебаченні і радіо; керівниками літературно-драматичних частин та інформаційно-аналітичних відділів театрів; викладачами академій, університетів, інститутів, коледжів, ліцеїв; працівниками науково-дослідних установ, музеїв; співробітниками дирекцій різних мистецьких фестивалів, фондів, концертно-продюсерських агенцій; співробітниками Міністерства культури України, управлінь культури місцевих адміністрацій, інших державних установ та громадських організацій.

Безумовно, підготовка театрознавців на рівні бакалавра-магістра при кафедрах театрознавства в українських університетах мають свої особливості. Вважаємо, що ЛНУ ім. І. Франка має більш широкі міжнародні зв’язки, але у Львівському та Харківському університетах відсутня аспірантура та докторантура – ступінь підготовки кадрів вищої кваліфікації за фахом «театрознавець» на відміну від Київського університету. На мою думку наш університет гідний того, щоб студенти мали можливість здобувати вищий ступінь кваліфікації за фахом «театрознавець».

Мар'яна Дрись (факультет педагогічної освіти)
Наук. консультант – доц. Крива М.В.

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ РОЗВИВАЮЧИХ ІГОР Б. П. НІКІТІНА У ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Головним завданням освіти в Україні є створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості, формування покоління, здатного вчитися протягом усього життя, продуктивно розв'язувати нагальні проблеми сьогодення. Одним із шляхів вирішення цього завдання є впровадження розвиваючих ігор у діяльність молодших школярів. Розвиваючі ігри створюють умови для кращого пізнання дітьми себе і людей, взаємодії людини з навколишнім світом, усвідомлення зв'язків з природою, сім'єю, родичами, з самим собою, визначення поведінки в життєвих ситуаціях.

Використання розвиваючих ігор у діяльність дітей початкових класів сприяє розвитку таких найважливіших пізнавальних процесів: розвиток образного мислення, тренування логічного мислення; розвиток сенсорних здібностей; тренування пам'яті; розвиток уваги; розвиток уяви; розвиток творчих здібностей [3].

Визначальну роль у розвитку творчих здібностей відіграє технологія розвиваючих ігор Б. П. Нікітіна. Програма ігрової діяльності складається з набору розвиваючих ігор, які при всьому своєму розмаїтті виходять із загальної ідеї і мають характерні риси. Педагог стверджував, що ігри є найсильнішим виховним засобом, які є у суспільства. Гра — це основний і дуже важливий вид діяльності дитини, адже саме граючи, дитина пізнає світ, розвиває інтелектуальні здібності, завдяки іграм складається характер малюка. За словами Б. Нікітіна, купуючи іграшку своїй дитині, батьки проектують людську особистість [2].

Для досягнення творчого рівня розвитку особистості Б. Нікітін пропонує ігри, які є набором завдань, які дитина вирішує за допомогою кубиків, цеглинок, квадратів з картону або пластику тощо. У своїх книгах Б. Нікітін пропонує розвиваючі ігри з кубами, візерунками, рамками, унікубом, планами і картами, квадратами, наборами «Вгадай-но», цеглинками, кубиками, конструкторами, а також діти грають з м'ячами, мотузками, камінчиками, горіхами, корками, ґудзиками, палицями тощо [1].

Завдання пропонуються в різній формі: у вигляді малюнка, моделі; у вигляді креслення; в усній або письмовій формі.

Слід виокремити ті ігри, які сприяють саме розвитку творчості у дітей молодшого шкільного віку: склади візерунок, дроби, унікум, цеглинки.

1. Склади візерунок. Ця гра передбачає наявність 16 дерев'яних кубиків з ребром розміром 3 см, де кожна грань має певне забарвлення. Це дає можливість створювати одне,

двох, трьох, чотирьохкольорові візерунки у великих кількостях. Цю гру можна запропонувати дітям, наприклад, на уроці літературного читання. Вчитель пропонує об'єднатись у групи по 3 – 4 дітей і після прочитаної казки чи оповідання дає їм завдання скласти сюжет або головних героїв даного твору за допомогою кубиків.

2. Дроби. Ця гра складається з 12 різнокольорових кіл. Перше коло – ціле, а інші розділені на 2, 3, 4, частини і так до 12. Цю гру можна використовувати на уроках математики, з її допомогою діти здобувають уявлення про дроби і їх співвідношення, знайомляться з назвами, наприклад – одна п'ята, дві третини, засвоюють принцип: чим більше частин, тим частини менші.

3. Унікуб. Це універсальні кубики, які вводять дитину в світ тривимірного простору. Гра вчить чіткості, пильності, точності, акуратності, розвиває просторове мислення. В набір входить 27 невеликих дерев'яних кубиків. Межі кожного кубика пофарбовані таким чином, що є всього три кольори: синій, червоний і жовтий. Дітям можна запропонувати такі завдання:

- «Склади жовту коробочку» (виконуючи це завдання дитина повинна здогадатися, які йому потрібні кубики, щоб всі чотири бічні грані були жовтого кольору.

- «Склади поїзд» (для виконання цього завдання дітям надається малюнок, на якому зображений поїзд, який повинен вийти у підсумку).

4. Цеглинки. Матеріалом для гри служать 8 дерев'яних цеглинок і 30 креслень-завдань, за якими треба будувати моделі. Як і в інших іграх, завдання підібрані в порядку зростання складності. За допомогою цієї гри дітям можна запропонувати побудувати моделі з цеглинок за схемами. Наприклад: літачок, стіл, крісло тощо.

Ігри Нікітіних дуже різноманітні і створюють атмосферу творчості. Також ігри Нікітіних корисні для батьків, які поступово вчаться довіряти своїм дітям робити прийняття рішень і не робити за них те, що вони здатні робити самостійно. Застосування цієї технології у освітньому процес дозволяє дитині самостійно шукати вирішення невідомих їй завдань, створювати нове, тобто веде до розвитку його творчих здібностей.

Список використаної літератури:

1. Никитин Б.П. Развивающие игры / Б. П. Никитин // М.: Педагогика, 1981. – 120 с.

2. Розвиваючі ігри Нікітіних: особливості, технологія, історія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nbp-kiev.com/rozvivajuchi-igri/rozvivajuchi-igri-nikitinih-osoblivosti.html.

3. Розвиваючі ігри [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.edudirect.net/sopid-507.html.

Христина Журавська (факультет іноземних мов)
Наук. консультант – доц. Заячківська Н.М.

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА В ПОЗАШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Сучасна наука змінюється у напрямку життєтворчості людини, тому сьогодні розвиваються не лише дидактичні аспекти освіти, але й проблеми особистісного розвитку, соціальної адаптації дитини та підлітка, засвоєння ними культурних норм, соціальних ролей, притаманних даному суспільству. Вирішення цих проблем здійснюється в процесі соціалізації особистості. Безсумнівно, соціалізація здійснюється у таких головних сферах, як діяльність, спілкування та самопізнання.

Важливим фактором у розвитку дитини як особистості, окрім інституту сім'ї та інституту освіти, є неформальні дитячі об'єднання, які роблять вагомий внесок у здійснення соціалізації. Адже, в позашкільному закладі мають місце такі процеси, як ідентифікація та інтеріоризація. Ідентифікація –надзвичайно важливий процес ототожнювання індивідом себе з іншою людиною чи групою людей, колективом, який допомагає йому оволодіти різними видами діяльності. Позашкільний педагогічний процес – це емоційно забарвлене спілкування, активне заняття різними видами діяльності, де діти залучаються до соціальної групи, знаходячи спільну мову з іншими учасниками, а також проводиться спільна творча діяльність, що позитивно впливає на розвиток особистості. Інтеріоризація – це засвоєння особистістю напрацьованих суспільством норм, цінностей, стереотипів, що супроводжується внеском власного творчого компоненту. В соціально-педагогічному процесі позашкільного закладу створюються умови, які сприяють такому засвоєнню та стимулюють особистість до творчої самореалізації.

Суспільство ставить високі вимоги до формування творчої активності особистості дитини. Діти в ранньому віці емоційні, чуттєві, сприйняття навколишнього світу для них – основа пізнання, орієнтації в ньому. Саме позашкільні навчальні заклади дають можливість всебічного розвитку духовної сутності дитини, розкривають потенційні творчі здібності і дають напрям для їх подальшого удосконалення.

Важливим у розвитку особистості є педагог. Адже, саме він допомагає розкритись дитині, показати свій талант, здобути мету у житті, навчає як добитись успіху у даній сфері, впливає на її уявлення про позашкільні заклади і,звісно ж, формує перше враження, що є не менш важливим.

Справжнім завданням педагога у позашкільному закладі є розкриття таланту у дитині. Для цього необхідний неординарний підхід, сприятливі умови для розвитку дитини, важливо, щоб педагог мав індивідуальний підхід до кожної дитини, знав шляхи, які

сприяють збагаченню і розвитку дитини.

Не менш важливим завданням для педагога позашкільного закладу є бачення дитини не такою, якою вона є, а якою може стати за сприятливих для її розвитку умов. Педагогові слід розуміти позицію учня, «читати» його внутрішній стан, проявляти інтерес до його особи та орієнтуватись на його розвиток; орієнтуватись на учня як на активного співучасника навчально-виховного процесу, що розвивається, має власні мотиви і цілі. Адже педагог повинен розкривати позитивні грані особистості, навчати бачити більше хорошого в собі, створити не просто місце, де діти займаються творчістю. Все, що відбувається в гуртку, повинно мати глибокий моральний зміст; гурток має керуватися інтересами і потребами дітей, прагнути стати улюбленим місцем, де діти не тільки навчаються вокалу, танцям, чи створенню виробів зі шкіри, а й живуть повноцінним духовним життям.

Для прикладу, з свого досвіду, займаючись у культурно-мистецькому центрі, окрім уроків вокалу, я мала можливість відвідувати хореографію, акторську майстерність, етикет та збори, які проводились у формі бесіди, де наш педагог обговорював з нами важливі питання. Це розвивало здатність бути відповідальним. У свою чергу, уроки етикету допомагали дізнатись про те, як правильно поводитись у суспільстві, допомагало розрізнити,яка поведінка є культурною та загалом дізнатись що таке культура спілкування.

На мою думку, керівник гуртка повинен тримати дисципліну, адже він стоїть на чолі процесу, який є не тільки творчим, але й для досягнення успіху, повинен бути злагодженим. Важливо ретельно складати розклад позашкільних занять. Поєднати в одне ціле 100 дітей не є легким завданням. Для того, щоб це зробити, необхідно доступно пояснити мету, а також своїм ентузіазмом та харизмою надихнути дітей на створення чогось. Керівник (педагог) для дітей – це приклад. Діти і підлітки найчастіше наслідують своїх батьків чи педагогів. Отже, необхідно подавати хороший приклад, показувати такі риси, як: наполегливість, працелюбство, вміння залишатись позитивним та життєрадісним, доброту та чесність. Якщо керівник буде щиро показувати хороший приклад, то його учні будуть з радістю потрапляти під хороший вплив, рости та розвиватись.

Педагогові важливо вміти заохочувати дітей йти до нових висот. Ніщо так не підвищує самооцінку дитини, як участь і перемоги в конкурсах, що є невід’ємними в навчально-виховному процесі позашкільного закладу. Навіть коли на шляху є невдач,і важливо, щоб педагог допоміг їх перейти, показав, що якщо людина хоче чогось, то в неї все обов’язково вийде і не потрібно здаватись, адже всі відомі люди мали поразки. Кожен маленький творець мріє запалити іскорку подиву в очах глядача та як отримане задоволення від власного творчого відкриття, дитина має змогу зробити виставку власних картин, виробів з бісеру, солоного тіста, паперопластики, м’якої іграшки та природного матеріалу, взяти

участь у концерті та показати, чого навчились. Саме для цього час від часу необхідно проводити схожі заходи, щоб діти отримали похвалу і набрались ентузіазму, щоб працювати далі.

Не менш важливим для керівника гуртка є здатність ставитись до всіх дітей однаково, не шукати улюбленців, чи поганих дітей, а цінувати кожного за певні вміння чи здібності. Саме це допомагає дітям розвиватись, уникаючи комплексів та проходячи перешкоди на шляху. Саме це додає дитині впевненості в собі.

Посада керівника гуртка може займати особа з високими моральними якостями, яка має відповідну педагогічну освіту, належний рівень професійної підготовки, практичний досвід, забезпечує результативність та якість своєї роботи, фізичний та психічний стан здоров'я якої дозволяє виконувати професійні обов'язки. Людина, яка обожнює свою справу, хоче ділитись своїми вміннями, хоче відкривати нові таланти, навчати.

Отже до творчої діяльності дитину може спонукати, як зовнішнє середовище, так і створення відповідного психоемоційного, життєтворчого клімату. Це забезпечується шляхом співпраці педагога з дитиною за законом від серця до серця. Без любові до дітей не може бути самого педагога. Свого часу видатний польський педагог Януш Корчак дуже слушно зауважив: «Вихователь, який не стискає, а визволяє, не пригнічує, а підносить, не мне, а формує, не диктує, а вчить, не вимагає, а запитує, переживає з дитиною багато натхненних хвилин».

Тетяна Здоров (хімічний факультет)
Наук. консультант – доц. Ковальчук Л.О.

САМООЦІНКА ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА

"*Уникайте тих, хто намагається підірвати вашу віру в себе. Велика людина, навпаки, вселяє почуття, що ви можете стати великим*"

Марк Твен

Головною властивістю особистості єсамооцінка, вякій відбивається її критичність, вимогливість до себе, відношення до власних успіхів і невдач, тобтовсе те, що людина думає про себе, сприймає себе,визначає її взаємини з іншими людьми тощо. Вона є компонентом самосвідомості людини. Під **самооцінкою** розуміють психологічно особистісне утворення, яке надає людині можливість оцінити свій фізичний та духовний стан, свої можливості, спрямованість, активність, суспільну значущість, свої відносини із зовнішнім світом, іншими

людьми та соціальними групами(“Енциклопедії освіти”). За іншими джерелами **самооцінка**— це судження людини про міру наявності в неї тих чи інших якостей, властивостей у співвідношенні з певним еталоном, зразком. Самооцінка, насамперед, є результатом розумових операцій — аналізу, синтезу, порівняння.

Самооцінка пов’язана з однією з центральних потреб людини — потребою в самоствердженні, що визначається відношенням її дійсних досягнень до того, на що вона претендує, які цілі перед собою ставить — рівня домагань. Тим самим самооцінка впливає на розвиток особистості,активність людини,ефективність її діяльності, визначає характерні для неї емоційні та мотиваційні стани, вибір власних цілей, обумовлює характер оцінки та ставлення до досягнутих нею зовні цілей.

Виділяють *актуальну* (те, що вже досягнуто) і *потенційну* (те, на що здатна конкретна особа) самооцінку. Людина може оцінювати себе адекватно і неадекватно (завищувати або занижувати свої досягнення). Відповідно розрізняють такі ***рівні*** самооцінки*:*

- *адекватна*— це самооцінка, яка дозволяє людині правильно співвідносити свої сили із завданнями різної складності (людина правильно співвідносить свої можливості і здібності, досить критично ставиться до себе, прагне реально дивитися на свої невдачі та досягнення, вміє ставити перед собою досяжні цілі, до досягнутого підходить не тільки зі своїми мірками, але і намагається передбачити, як до цього віднесуться люди, що її оточують);
- *оптимальна* — цесамооцінка, яку відносять до“високого”або“вище середнього”рівнів(за такої самооцінки людина дійсно поважає себе, цінує і задоволена своїми успіхами);
- *неадекватна* (завищена або занижена) — це самооцінка, якадеформує внутрішній світ особи, перешкоджає їїгармонійному розвитку.

Самооцінка може бути високою і низькою, розрізнятися за ступенем стійкості, самостійності, критичності. Так, людина, яка недооцінює себе в порівнянні з тим, чого вона у дійсності вартує, маєзанижену самооцінку. Занижена самооцінка виявляється в підвищеній вимогливості до себе, постійному остраху негативної думки про себе, підвищеній ранимості. Це спонукує скорочувати контакти з оточуючими людьми. Низька самооцінка руйнує в людини надії на добре ставлення до неї, а реальні свої досягнення й позитивну оцінку вона сприймає як тимчасові й випадкові. Недооцінка своєї корисності знижує соціальну активність, ініціативність.

Висока самооцінка виявляється в тому, що людина керується своїми принципами, незалежно від думки навколишніх. Якщо самооцінка не занадто висока, вона може позитивно впливати на самопочуття, оскільки породжує стійкість до критики. Людина в

цьому випадку сама знає собі ціну, думки навколишніх для неї не мають абсолютного, вирішального значення.

У тих же випадках, коли людина переоцінює свої можливості, результати діяльності, особистісні якості, зовнішність, для неї характерною є завищена самооцінка. Вона самовпевнено береться за роботу, що перевищує її можливості. Нерідко люди стають нещасливими через сформоване в дитинстві перебільшене уявлення про власну значущість.

Самооцінку студента в значній мірі визначають успішність процесу його адаптації як на етапі прийняття ним соціальної ролі студента в перші роки навчання, так і на етапі прийняття професійної ролі. В контексті самооцінювання нами було проведено дослідження студентів першого курсу хімічного факультету (вибірка складала 35 осіб). Анкетування проводилося за методикою розробленою С. Степановим, за результатами якої було визначено рівень душевної рівноваги студентів (табл. 1, рис.1):

Таблиця 1. Рівні самооцінки студентів за методикою “Душевна рівновага”

Рівні	Високий	Середній	Низький
Результати, %	27	59	14

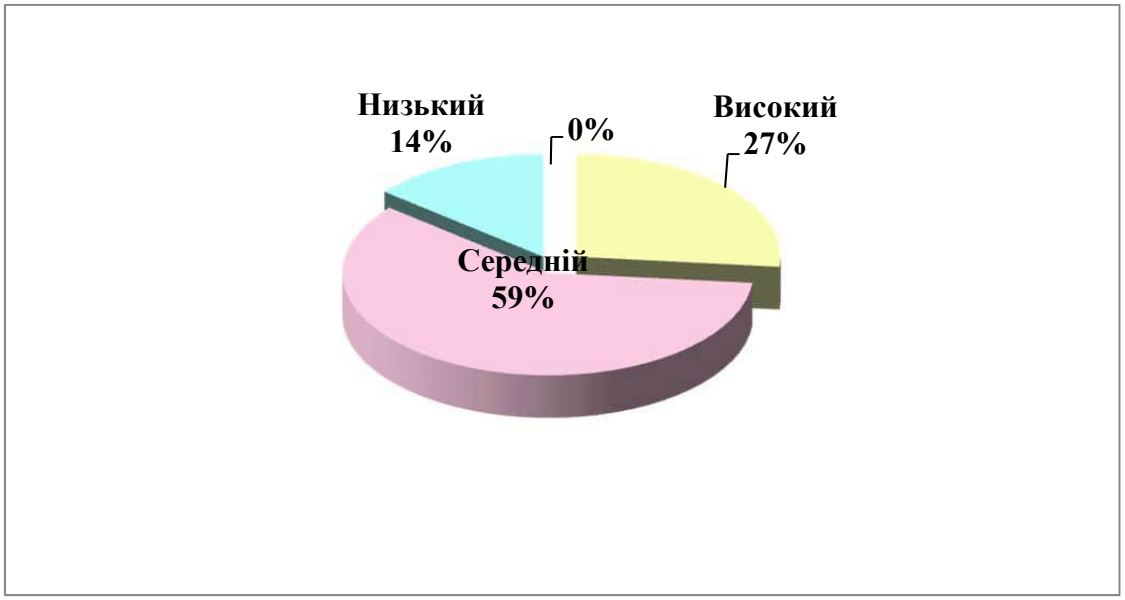

Рис 1. Діаграма рівнів самооцінки студентів за методикою “Душевна рівновага”

Також нами проведене дослідження “*Самооцінка особистості*”.Студентам пропонувалосяподілити якості особистості (табл. 2) на дві колонки.В першу колонку вписати ті якості, які притаманні Вашому ідеалу (перелік “Мій ідеал”). Решту якостей виписати в колонку (перелік “Неідеал”).

*Таблиця*2. Перелік якостей особистості

1. Акуратність	11.Заздрість	21.Нестриманість	31.Сором'язливість
2. Безтурботність	12. Захопленість	22. Образливість	32. Стриманість
3. Боягузливість	13.Злопам'ятство	23. Обережність	33. Терпимість
4. Вередливість	14. Легковір'я	24. Педантичність	34.Турботливість
5. Вишуканість	15. Мрійливість	25. Повільність	35. Упертість
6. Гордість	16.Наполегливість	26. Поміркованість	36. Холодність
7. Грубість	17. Ніжність	27. Поступливість	37. Чарівність
8. Жалісливість	18.Невимушеність	28. Рішучість	38. Чуйність
9. Жвавість	19. Нервовість	29. Розв'язність	39. Щирість
10. Життєрадісність	20. Нерішучість	30. Самозабуття	40. Ентузіазм

Респондентам пропонувалося в переліку "Мій ідеал" відмітити позначкою якості, за принципом "так–ні", незалежно від рівня розвиненості якості. В переліку "Неідеал" відмітити якості, яких у Вас немає, теж за принципом "так–ні".Підрахувавши загальну кількість відмічених якостей як у першому, так і в другому переліку (Р), ми визначили коефіцієнт самооцінки (**$К_с$**), поділивши одержану суму (Р) на загальну кількість якостей (40):

$$К_с = Р / 40,$$

Нами отримано такі результати(рис.2):у 67%студентів коефіцієнт**$К_с$**становив від 0,4 до 0,6(самооцінка адекватна, людина самокритична і не переоцінює себе). 18 % опитаних одержали результат від 0 до 0,4 (свідчить про недооцінку своєї особистості, про підвищену критичність). 8 % одержали результат від 0,6 до 1 (людина переоцінюєсебе, некритично ставиться до себе.

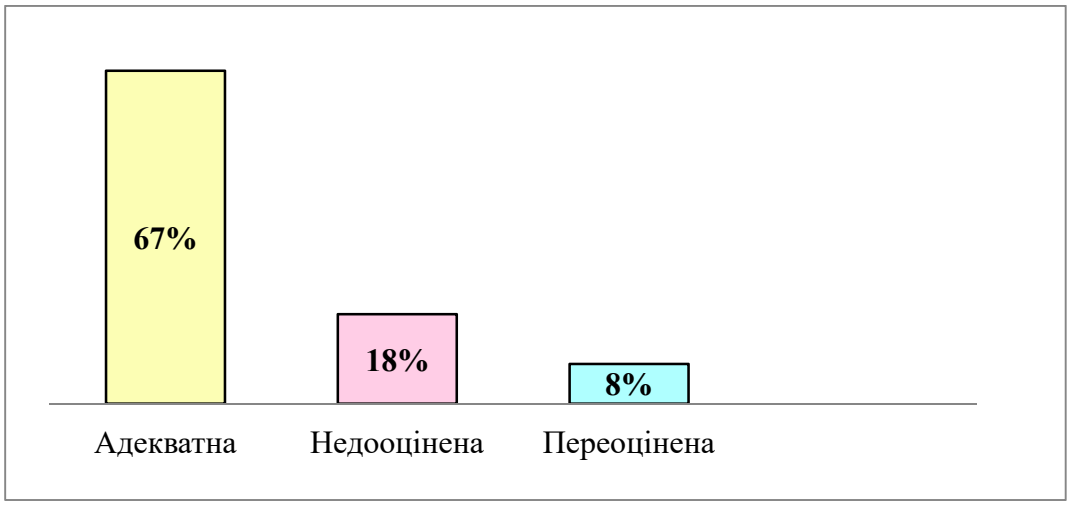

Рис. 2. Результати виявлення рівня самооцінки студентів

Підсумовуючи, зазначимо, що самооцінка є важливим фактором становлення особистості студента. Зародження самооцінки в ранньому дитинстві відбувається завдяки виховному впливу батьків і визначає її подальшу адекватність/неадекватність та стійкість. Самооцінка —це результат тривалого процесу, який відбувається під впливом різноманітних детермінант і не припиняється впродовж усього життя людини. Вона не лише залежить від оточення особистості, її стилю спілкування, успіхів у діяльності, а й впливає на всі сфери життя людини, корегує її поведінку.

Олена Калітовська (факультет педагогічної освіти**)**

Науковий консультант – доц. Яремчук Н. Я.

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА ГРУПІ ПРОДОВЖЕНОГО ДНЯ

Одним із найважливіших завдань, яке постає перед вчителем у початковій школі – це всебічний розвиток особистості учня. Відповідно кожен учень повинен набути первісних умінь та навичок логічно та грамотно говорити, висловлювати власні думки, вміти читати та володіти різними джерелами інформації, засвоювати основи арифметики. Не менше значення має формування загальних уявлень про світ, пристосування у ньому, засвоєння загальнолюдських норм моралі, а також фізичний і творчий розвиток дитини.

Концепція «Нова українська школа» передбачає реалізацію освітнього процесу на основі компетентнісного підходу та відповідне формування в учнів компетентностей (комунікативна, інформаційна, природнича, здоров`язбережувальна, соціальна, предметна, вміння вчитись). Проте, відповідно до проекту нового базового Закону України «Про освіту» визначено 10 ключових компетентностей для Нової української школи: спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; спілкування іноземними мовами; математична грамотність; компетентності в природничих науках і технологіях; інформаційно-цифрова компетентність, уміння навчатися впродовж життя; соціальні і громадянські компетентності; підприємливість; загальнокультурна грамотність; екологічна грамотність і здорове життя. Це означає, що кожна освітня галузь володіє освітнім потенціалом, необхідним для формування кожної компетентності. Цей потенціал має бути реалізований наскрізно у процесі навчання кожного предмета або курсу. Проте, варто зазначити, що формувати компетентності потрібно не лише на уроках, але й на групі продовженого дня – під час прогулянки, самопідготовки, колективної роботи і відпочинку, за

допомогою гри, бесіди та спостереження.

Група продовженого дня створює найсприятливіші умови для відпочинку, навчання і виховання учнів. Робота в ГПД забезпечує розумовий, моральний, естетичний, фізичний та духовний розвиток молодших школярів, створює умови для організації продуктивної праці, відкриває можливості всебічного виявлення і розвитку індивідуальних здібностей, запитів та інтересів дітей [3, с.4].

Перебуваючи на групі продовженого дня учні продовжують навчатися та розвиватися. Форми роботи тут відрізняються від урочного часу. Обов'язковою вимогою є прогулянка та самопідготовка. Відповідно, їхня ефективність залежитьвідтого як правильно встановлений режим та розраховано час.

Прогулянка – це педагогічноорганізована форма активного відпочинку дітей.На прогулянці відновлюється розумова працездатність учнів, розширюється світогляд, розвиваються пізнавальні інтереси, формуються навички моральних взаємин. Метою прогулянок є відновлення розумової працездатності; розширення світогляду дітей; розвиток пізнавальних інтересів; виховання моральних відносин, дисципліни у колективі [1, с.75].У групах продовженого дня формування природознавчої та комунікативної компетентності можливе за умови наповнення пізнавальним змістом дозвіллєвої діяльності учнів під час прогулянки.

Особливо дієвими є ігрові форми роботи, які дозволяють ефективно виробляти практичні навички школярів у взаємодії з природним середовищем. Під час прогуляноквважливорозвивати і вдосконалювати в молодших учнів уміння бачити, спостерігати, слухати, тобто уміння сприймати навколишній світ. Для розвитку процесів сприймання можна використовувати спеціальні ігрові прийоми, вправи, завдання.[4, с.67]. Зрештою, уміння спілкуватися в колективі у кожної людини формується ще на самому ранньому етапі його розвитку під час гри з іншими, спілкуванні з однолітками та старшими.

Щодо етапу самопідготовки на ГПД, то компетентність уміння вчитись виявляється у здатності учня організувати і контролювати свою навчальну діяльність. Ця компетентність реалізується шляхом формування вмінь:

- організовувати своє робоче місце;
- орієнтуватися у часі та раціонально використовувати його;
- планувати свої дії, виконувати розумові операції,
- доводити роботу до кінця;
- володіння уміннями й навичками самоконтролю та самооцінки [2, с.14].

Під час виконання домашнього завдання формуються предметні компетентності, оскільки діти засвоюють знання, виконуючи аналогічні з уроком завдання. Інформаційна і

соціальна компетентність формуються у процесі спілкування колективу(учнів), груповій роботі, вирішенні актуальних проблем, розв'язанні творчих завдань. Завдання вихователя - правильно організувати вільний час дітей.

Дітям подобається перебувати на групі продовженого дня, адже тут вони мають змогу більше спілкуватись один з одним, перебувати на свіжому повітрі та відпочивати. І найголовніше для учнів початкових класів – це можливість проводити разом із однокласниками спільний час.

Список використаної літератури:

1. Бортнікова Л. В. Формування природознавчої та здоровязбережувальноїкомпетентностей під час прогулянок у групі продовженого дня [Електронний ресурс]:[веб-портал]– Режим доступу : http://library.ippro.com.ua/attachments/article/395/
2. Бурська О. В. Формування самоосвітніх навичок учнів під час самопідготовки в умовах ГПД [Електронний ресурс] : [веб-портал] – Режим доступу : http://library.ippro.com.ua/attachments/article/395/
3. Добровольська Л. Н. Формування компетентностей молодших школярів у групі продовженого дня : навчально-методичний посібник /Л. Н. Добровольська, В.О. Чорновіл– Черкаси: Видавництво Комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», 2016.-124 с.
4. Проненко О. М. Формування природознавчої компетентності вихованців ГПД через ігрову діяльність на прогулянках[Електронний ресурс] : [веб-портал] – Режим доступу : http://library.ippro.com.ua/attachments/article/395/

Стефанія Климчук (факультет педагогічної освіти)

Наук. консультант – доц. Лещак Т.В.

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ПРОЯВИ БУЛІНГУ В СТАРШОКЛАСНИКІВ

У цьому невеликому науковому нарисі ми спробуємо розглянути теоретичні основи булінгу в старшокласників, поміркуємо про важливість подолання булінгу з допомогою батьків та вчителів і визначимо, яким чином можна впоратися з ситуацією самотужки. Також важливо з'ясувати причини та особливості булінгу в старшокласників, розглянути шляхи подолання булінгу і змоделювати поведінку педагогів і батьків з метою подолання цього

явища. Аналіз наукової літератури і накопиченого досвіду допоможе зрозуміти, які діти найчастіше стають жертвами булінгу та як боротися з цим явищем.

Чисельність осіб, які піддаються булінгу, та є його ініціаторами, дедалі зростає. Важливою постає проблема відсутності реагування на булінг з боку вчителів та батьків. Через відсутність ефективних підходів важко визначити жертв буліну та тих хто його спричиняє, а через низьку поінформованість батьків та педагогів часто бракує розуміння, як саме слід боротися з булінгом. Саме нові підходи дозволять педагогам найефективніше організувати навчальний процес.

Зростання кількості дітей, які є жертвами або ініціаторами агресії, вимагає від майбутніх фахівців в системі освіти правильно розуміти такий термін як шкільне цькування або шкільний булінг (англ. school bullying). Це загальний термін, яким позначають систематичні переслідування з образами, цькуванням, упередженим ставленням у системі навчального закладу. Слово «буллінг» означає агресивну поведінку однієї людини відносно іншої людини з метою заподіяти їй моральну або фізичну шкоду, принизити її і таким чином утвердити свою владу і посилити психічний вплив. Важливою ознакою булінгу є довготривале відторгнення дитини її соціальним оточенням. Зазвичай булінг відбувається в місцях, де контроль з боку дорослих непомітний або взагалі відсутній. Це може бути шкільне подвір'я, сходи, коридори, вбиральні, роздягальні, спортивні майданчики. Інколи дитина може піддаватися знущанням і поза територією школи, кривдники можуть перестріти її на шляху до дому. Навіть удома жертву булінгу можуть продовжувати цькувати, надсилаючи образливі повідомлення на телефон або через соціальні мережі.

Більше детально цими питаннями цікавилися такі вчені як Н. Данкансон, П. Махоні, П. Рандолл, Дж. Салісбері, Х. Лейманн, Л. Кішлі. Огляд їхніх праць плануємо висвітлити у нашій магістерській науковій роботі.

Найчастіше цькуванням займаються надміру агресивні діти, які полюбляють бути «головними». Вони не переймаються почуттями і переживаннями інших людей, вони прагнуть бути в центрі уваги, контролювати все і всіх навколо. Принижуючи інших, вони підвищують власну значущість. Нерідко це відбувається через внутрішню замкненість кривдників. Можливо, вони самі переживали приниження або копіюють ті агресивні й образливі моделі поведінки, які присутні у їхніх сім'ях або в школі.

Зазвичай жертвою булінгу обирають тих, у кого є щось відмінне від однолітків. Відмінність може бути будь-якою – особливості зовнішності, манера спілкування чи поведінки, незвичайне захоплення, соціальний статус, національність, релігійна приналежність. Найчастіше жертвами булінґу стають діти з фізичними, психічними чи інтелектуальними особливостями, а саме – ті що носять окуляри, погано чують, мають

порушення опорно-рухового апарату, фізично слабкі, замкнуті чи імпульсивні, невпевнені, тривожні, із заїканням, дислалією, дисграфією, дислексією тощо, з незвичним кольором волоссям чи особливою зачіскою, з веснянками, відстовбурченими вухами, незвичною формою голови, надмірно худорляві чи гладкі, неохайні, такі що не звертають увагу на свій брудний одяг чи неприємний запах. Причиною булінгу може стати як неуспішність, так і особливі успіхи в навчанні, як невисокий, так і особливо високий рівень інтелекту. Часто жертвами булінгу стають діти, які краще спілкуються з дорослими ніж з однолітками.

Булінг негативно впливає на життя жертви, спричиняючи занижену самооцінку, комплекс неповноцінності, беззахисність, відсторонення від спілкування, самотність, часті прогули у школі, підвищену тривожність, різноманітні фобії, неврози, схильність до правопорушень, суїцидальні наміри, формування алкогольної, тютюнової чи наркотичної залежності.

Психологи в таких ситуаціях рекомендують:

- ігноруйте кривдника;
- стримуйте гнів і злість;
- не вступайте в бійку;
- не соромтеся розповісти про такі ситуації людям, яким ви довіряєте.

Батькам рекомендується обов'язково обговорювати такі ситуації з дитиною. При цьому потрібно дати дитині зрозуміти, що ви повністю на її боці та пояснити, що це не її провина. Важливо допомогти дитині зрозуміти, що вона правильно вчинила, звернувшись по допомогу.

Для успішної боротьби з насильством у школі усі члени шкільної спільноти мають дійти думки, що булінг у школі є неприйнятними. Потрібно знати про те, в яких формах може виявлятися насильство й цькування і як від нього страждають оточуючі. Спільно з учнями мають бути вироблені правила поведінки у класі. Правила мають бути легкі та зрозумілі. Дисциплінарні заходи не повинні носити каральний характер, вони мають бути виховними та навчальними. Осуд, зауваження, догана мають бути спрямовані на вчинок учня і його можливі наслідки, а не на особистість порушника правил.

Детальніше проблеми, порушені в цих тезах, ми будемо досліджувати у магістерській науковій роботі.

Наталія Когут (факультет іноземних мов)
Наук. консультант – доц. Заячківська Н.М.

ВИХОВНА РОБОТА КЛАСНОГО КЕРІВНИКА У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

На сьогодні ключовою реформою Міністерства освіти і науки є Нова українська школа. Її головна мета – створити школу, у якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувається зараз, а й вміння застосовувати їх у житті.

У Новій українській школі прислухаються до думки учнів, вчать їх критично мислити, не боятись висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами. Водночас батькам теж подобається відвідувати цю школу, адже в ній панує співпраця та взаєморозуміння.[1]

Головною зміною для учнів є підходи до навчання та змісту освіти, оскільки необхідно виховати інноватора та громадянина, який вміє ухвалювати відповідальні рішення та дотримується прав людини. Учні набуватимуть компетентностей, які є динамічною комбінацією знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та подальшу навчальну діяльність.

У цьому Учитель – це людина, на якій тримається процес навчання дитини у школі. Без нього будь-які зміни будуть неможливими, тому один з головних принципів НУШ – умотивований учитель. Щоб навчати по-новому, вчитель повинен отримати свободу дій – обирати навчальні матеріали, імпровізувати та експериментувати.

Одним із компонентів нової української школи є педагогіка партнерства. Вчителі допомагатимуть батькам здобувати спеціальні знання про розвиток дитини [2]. В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними й зацікавленими спільниками, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Учитель має бути другом, а родина – залучена до побудови освітньої траєкторії дитини. Педагогіка партнерства визначає справді демократичний спосіб співпраці педагога і дитини, який не відкидає різниці в їхньому життєвому досвіді, знаннях, але передбачає безумовну рівність у праві на повагу, довіру, доброзичливе ставлення і взаємну вимогливість.

Надзвичайно важливе, ключове значення у Новій українській школі належить класному керівникові. *Класний керівник* – це педагогічний працівник, який здійснює педагогічну діяльність з колективом учнів класу, навчальної групи професійно-технічного

навчального закладу, окремими учнями, їх батьками, організацію і проведення позаурочної та культурно-масової роботи, сприяє взаємодії учасників навчально-виховного процесу в контексті створення належних умов для виконання завдань навчання і виховання, самореалізації та розвитку учнів (вихованців), їх соціального захисту.

Основними функціями класного керівника у сучасній школі є такі:

Діагностична	Вивчення учнів класу, їхніх особливостей, інтересів, нахилів, потреб, рівня вихованості, мотивів поведінки тощо.
Організаторська	Залучення класного колективу до різних видів виховної діяльності (пізнавальної, суспільно корисної, ціннісно-орієнтаційної, художньо-творчої тощо).
Виховна	Визначення змісту, форм і методів виховної діяльності. Складання плану виховної роботи. Проведення виховних заходів, які є дієвим засобом формування в учнів соціально цінних мотивів поведінки, духовних потреб, здорових інтересів, позитивних якостей.
Координаційна	Спрямування виховних зусиль усіх суб'єктів виховання (батьків, педагогів, представників громадськості) на позитивні результати у вихованні учнів.
Стимулювальна	Своєчасне виявлення зрушень на краще в розвитку учнів, заохочення їх до наступних позитивних дій та вчинків.
Корекційна	Корекція роботи як з класом, так і з окремими учнями на основі глибокого аналізу результатів попередньої роботи.
Соціальна	Вивчення чинників (об'єктивних і суб'єктивних), які впливають на формування і розвиток особистості. Вироблення в учнів навичок соціальної поведінки. Нейтралізація небажаного впливу, що може здійснюватися на школярів.

Організаційна функція передбачає уміння залучати колектив класу і кожного учня до різних видів виховної діяльності: *пізнавальної*, що сприяє збагаченню уявлень учнів про навколишню дійсність, *суспільно корисної*, спрямованої на загальну користь і благо, *ціннісно-орієнтаційної*, яка сприяє популяризації духовних та матеріальних соціально значущих цінностей і орієнтації їх на адекватну поведінку; *художньо-творчої*, що передбачає розвиток творчих здібностей, вільного спілкування, організації дозвілля учнів тощо.

Виховна функція полягає в реалізації завдань *розумового, морального, естетичного, трудового, фізичного, правового, екологічного, економічного виховання* і є найскладнішою в діяльності класного керівника.

Координаційна функція передбачає координацію класним керівником виховних зусиль усіх педагогів, батьків і громадськості та їх спрямування на вирішення завдань формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості.

Стимулювальна функція полягає у своєчасному виявленні досягнень і недоліків у формуванні й розвитку особистості учня та застосуванні заходів, спрямованих на закріплення, зміцнення і розвиток позитивних зрушень, блокування й усунення цих недоліків.

Діяльність класного керівника сповнена педагогічною творчістю і не обмежується певними рамками. Форми роботи можуть бути різними - *індивідуальною, груповою* і *фронтальною.* Вибір конкретної форми зумовлюється різними чинниками: завданням виховання, рівнем розвитку первинного колективу, індивідуальними особливостями школярів, об'єктивними обставинами, конкретними педагогічними ситуаціями та ін.[3]

Класний керівник нового покоління – це психологічно та емоційно компетентна людина; лідер і менеджер; гарний професіонал; вільний від стереотипів; успішна людина; володіє презентаційними навичками; ефективний комунікатор та фасилітатор; формує знання та навички потрібні у сучасному світі. Він має вміти мотивувати учня: до розвитку, до знання предмета, до пізнання світу. Це можна зробити лише тоді, коли любиш свою працю, коли ти відповідальний і відкритий до світу. Він, як і раніше, залишається лідером освітнього процесу, але стає невидимим організатором.

Сучасний класний керівник має сам бути учнем. Адже розвиток — це найбільший дар для кожного. І тільки коли ми інвестуємо в кращу версію себе, зможемо приносити користь іншим. Оскільки педагогічна професія — це служіння суспільству і країні, то сучасний вчитель має постійно змінюватися і розвиватися.

Висновок: сучасний класний керівник може володіти найрізноманітнішими навичками, але насамперед має бути особистістю. Тоді він зможе згуртувати дітей навколо себе. Окрім фахових знань з предмета, він має бути креативним, активним, ерудованим, бути добрим психологом і насамперед – любити дітей та прагнути до їхнього постійного розвитку.

Список використаної літератури:

1. Нова українська школа [Електронний ресурс]: [веб-портал] – Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola

2. Артемова В. Історія педагогіки України : Підручник. / В. Артемова – К. : Либідь, 2006. – 424 с.

3. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : Посібник для студентів вищих навчальних закладів. / О. Вишневський – Дрогобич : Коло, 2006. –326 с.

Анна Кривіцька (факультет іноземних мов)
Наук. консультант – асист. Михайлишин Р.Р.

КОНФЛІКТИ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Проблема взаємодії учасників педагогічного процесу набуває все більшого значення для сучасної школи. Породжена вона динамічним розвитком суспільства, зміною соціальних орієнтирів, що поглиблює проблему поколінь, ускладнює стосунки вчителів та учнів, учителів між собою та з адміністрацією. У моменти суспільних катаклізмів ми всі відзначаємо наростання жорстокості, заздрощів, нетерпимості один до одного. Зараз, як ніколи, важливо з дитячих років виховувати у дітей уважне ставлення до оточуючих, готувати їх до доброзичливого ставлення до людей, вчити до співпраці. Для цього педагогові треба добре оволодіти вміннями і навичками попередження та вирішення конфліктних ситуацій, тому що проблема взаємодії учасників педагогічного процесу набуває все більшої гостроти для сучасної школи.

У численних публікаціях про проблеми сучасної школи часто відзначається, що головна її біда - це відсутність у педагога інтересу до особистості дитини, небажання і невміння пізнати його внутрішній світ, звідси і конфлікти між педагогами та учнями, школою і сім'єю. У цьому насамперед виявляється не стільки небажання вчителів, скільки їхнє невміння, безпорадність у вирішення багатьох конфліктів.

У даній роботі зроблена спроба розглянути основні типи педагогічних конфліктів та можливі шляхи їх вирішення, а саме конфлікти діяльності, що виникають через невиконання учнем навчальних завдань, неуспішності, або вчителем своїх функцій та обов'язків;конфлікти поведінки, що виникають через порушення учнем норм моралі та правил поведінки в школі, частіше на уроках, і поза школою;конфлікти відносин, що виникають у сфері емоційно-особистісних відносин учнів і вчителів, у сфері їх спілкування в процесі педагогічної діяльності; основні складові конфлікту, основні форми поведінки учня у конфліктній ситуації, а також прояви поведінки вчителя як ініціатора конфлікту (сам учитель може виступати ініціатором конфлікту через надання переваги, приниження гідності особистості, грубість, упереджене ставлення,надання ярликів (“Наша красуня знов прийшла”), публічна компрометація(“Ваші розповіді в instagram можуть розказати більше про ваші хобі, ніж цей твір”), неприйняття критики, іронія або насмішка над учнем, прямий диктат, розходження слова і діла, залучення третіх осіб для розправи).

До того ж, значна увага приділена стратегіям поведінки вчителя у конфліктній ситуації , які розробили К. Томас та Р.Кілменн:співробітництво , що застосовується в ситуації коли стосунки хороші і рівні, щоб задовольнити всі інтереси :і свої, і іншої сторони;

компроміс, що передбачає торги, поступку в інтерес, часткове вирішення проблеми за обмеженої кількості часу; уникнення, тобто відстоювання своїх прав за відсутності потреби в компромісності,бракові часу та інформації; пристосування, коли інтересами можна поступитися заради добрих стосунків між людьми, коли це принесе більше позитиву, ніж негативу (учень розвиватиметься, підвищиться самооцінка), коли важливі хороші стосунки,коли правда не на вашому боці; суперництво, коли є одне правильне рішення.

У роботі також проаналізовано шляхи вирішення конфлікту, такі як переговори (зняття масок, один на один); фасилітація (сприяння та підтримка третьої сторони, яка присутня, але не втручається); медіація (посередництво третьої сторони, яка не лише слідкує, а й активно втручається); арбітраж (присутність та активна участь професійного арбітра, який виносить рішення).

Таким чином ми розглянули важливі аспекти вирішення педагогічних конфліктів, довели важливість оволодіння педагогами навиків взаємодії між учасниками конфліктних ситуацій та визначили способи поведінки, що допоможуть загладити конфлікт.

Список використаної літератури:

1. Ковальчук Л. Основи педагогічної майстерності: Навчальний посібник. Львів, 2007. – С. 340-443.

2. Педагогічна майстерність. За ред. І.Зязюна. К., 2004. – С. 127-128.

Анна Куліковець (хімічний факультет)

Наук. консультант — доц. Ковальчук Л.О.

РЕАЛІЗАЦІЯ STEM–ОСВІТИ З ДОПОМОГОЮ ПРОЕКТУ ROBOCLASS

На профільному сайті МОН України зазначається, що STEM–освіта — це низка чи послідовність курсів або програм навчання, яка готує учнів до успішного працевлаштування, до освіти після школи або для того й іншого, вимагає різних і більш технічно складних навичок, зокрема із застосуванням математичних знань і наукових понять.

Акронім STEM (S — science, T — technology, E — engineering, M — mathematics) вживається для позначення популярного напряму в освіті, що охоплює природничі науки (Science), технології (Technology), технічну творчість (Engineering) та математику (Mathematics). Це напрям в освіті, при якому в навчальних програмах посилюється природничо-науковий компонент + інноваційні технології. Технології використовують навіть у вивченні творчих, мистецьких дисциплін.

Стрімка еволюція технологій веде до того, що незабаром найбільш популярними та перспективними на планеті фахівцями стануть програмісти, IT–фахівці, інженери, професіонали в галузі високих технологій тощо. У віддаленому майбутньому з'являться професії, про які зараз навіть уявити важко, всі вони будуть пов'язані з технологією і високотехнологічним виробництвом на стику з природничими науками. Особливо будуть затребувані фахівці біо– та нано–технологій. Постає питання — як підготувати таких фахівців? Навчання — це не просто передача знань від учителя до учнів, це спосіб розширення свідомості і зміни реальності.

У STEM–освіті активно розвивається креативний напрямок, що включає творчі та художні дисципліни (промисловий дизайн, архітектура та індустріальна естетика і т.д.). Освіта в галузі STEM є основою підготовки співробітників в області високих технологій. Тому багато країн, такі як Австралія, Китай, Великобританія, Ізраїль, Корея, Сінгапур, США проводять державні програми в галузі STEM–освіти.

Значних економічних успіхів добився Сінгапур. Сінгапурська система освіти незмінно перспективна. Прийняттям двомовності з англійською мовою (в доповнення до рідної мови), зосередженістю на науці, технології, інженерії та математиці (STEM) — Сінгапур передбачив багато з ключових стратегій в галузі освіти, прийнятих сучасними політиками. Ще в 2002 р. була запущена ініціатива «Перетворення Сінгапуру», націлена на перетворення цього міста–держави на світовий центр креативності, інновацій та дизайну. Уряд Сінгапуру реформує систему освіти так, щоб стимулювати креативні якості молоді. Один із шляхів цього — впровадження молодих, мислячих інноваційно, талановитих людей в різні державні структури, відповідальні за економічну політику.

Впровадження STEM–освіти змінить економіку нашої країни, зробить її більш інноваційною та конкурентоспроможною. Адже за деякими даними залучення тільки 1% населення до STEM–професій підвищує ВВП країни на $50 млрд. А потреби у STEM–фахівцях зростають у 2 рази швидше, ніж в інших професіях, оскільки STEM розвиває здібності до дослідницької, аналітичної роботи, експериментування та критичного мислення.

Один із найпріоритетніших напрямків дитячої освіти сучасності закладено в принципах STEM–освіти. Ті засади, які втілюють в життя найкращі школи планети, починають працювати у Львові, зокрема у проектах RoboClass. Такі проекти мають багато переваг, адже вони:

- навчають:
- основам алгоритмізації і побудови програм при програмуванні роботів;
- працювати в команді;
- спостерігати і концентруватися, дитина набуває самостійності та терпіння;

- вирішувати складні завдання;
- розвивають:
- уяву, логіку, творчі здібності;
- дрібну моторику;
- абстрактне мислення;
- збагачують словниковий запас дитини та навички спілкування під час пояснення принципів роботи моделі;
- ознайомлюють:
- із законами математики і фізики, дозволяють побачити їх роботу в дії;
- з принципами проектування і створення механізмів.

STEM–освіта в цілому та робототехніка зокрема — прекрасна база для сучасної професії. Дитина отримує знання у формі гри, тому їй завжди цікаво. Реалізація STEM–освіти з допомогою проекту Roboclass відбувається з дітьми різних вікових категорій.

Наймолодші (5–6 років) займаються *конструюванням*. Юні ерудити вирішують серйозні завдання (ліси, парки, звірі, люди, ферми, сади та багато іншого чекає маленьких науковців на шляху до успіху). Наймолодші діти постають перед новими життєвими викликами у “всеозброєнні”.

Основні ***принципи навчання*** у цьому напрямку:

- вивчення суспільного життя;
- дослідження ролей і обов’язків у суспільстві;
- розвиток логіко-математичних здібностей;
- вивчення природних явищ;
- підключення уяви для створення свого світу і втілення ідей;
- самовираження і винахідливість;
- ми навчаємо діток вчитися.

А найголовніше — діти усвідомлюють, що наука — це задоволення.

Школярі (6–10 років) займаються *робототехнікою*, що передбачає вивчення фізики, математики та програмування через гру. За допомогою унікальних програм дитина з ранніх років знайомиться з робототехнікою і природничими науками. Якщо дитина захоплюється комп’ютерами та комп’ютерними іграми, то це відмінний спосіб направити дитячу цікавість в потрібне русло! Конструктори LEGO Education WeDo — оптимальний вибір, адже вони дозволяють учням працювати в якості юних дослідників, інженерів, математиків та винахідників, надаючи дітям інструкції, інструментарій та завдання для міжпредметних проектів. Учні збирають і програмують діючі моделі, а потім використовують їх для

виконання завдань, які по суті є вправами з курсів природничих наук, технології, математики, розвитку мови.

Підсумовуючи, зазначимо, що за STEM–освітою майбутнє, її обов'язково потрібно розвивати та популяризувати для того, щоб українська освіта рухалася в сучасному напрямку й виховала собі та світу висококваліфікованих природничо-наукових спеціалістів.

Оксана Литвин (факультет педагогічної освіти)
Наук. консультант – доц. Мищишин І.Я.

ДИДАКТИЧНІ МЕТОДИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ МАТЕМАТИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Розвиток творчих здібностей учнів є одним з найвагоміших завдань нової української школи. Вчителю необхідно розпочинати розвиток цих здібностей з раннього віку і враховувати нахили, задатки кожної дитини. Педагог повинен допомогти учням повною мірою проявити свої здібності, розвинути самостійність, творчість. Математичні здібності насамперед – це творчі здібності, які мають здатність утворювати узагальнені, гнучкі, обернені асоціації та їх системи.

Для виявлення творчих здібностей можна використовувати різноманітні дидактичні методи. Одним з ефективних шляхів вияву та розвитку творчих здібностей у дітей молодшого шкільного віку є дидактична гра. Відомо, що гра є провідним видом діяльності дитини в дошкільному віці. Свою актуальність вона зберігає і в молодшому шкільному віці. Під час гри дитина має можливість проявити себе, самовиразитися, самоствердитися. У іграх учні можуть не лише відобразити справжнє життя, а й перебудувати його. Можна використати розвивальні ігри як засіб навчання і виховання. Також можна проводити різні види конкурсів, вікторин, розгадування цікавих ребусів, кросвордів. Залучати учнів до пошукової роботи, адже у них виникає змагання – хто найкраще підготує роботу. Передовсім ця методика вимагає великої відповідальності перед своїми ровесниками.

У процесі гри зміцнюється взаємозв'язок між вчителем та учнем. У них формуються партнерські взаємини. Створення різноманітних ігрових ситуацій підвищує в учнів інтерес до предмету, вносить певне емоційне забарвлення, знімає втому, розвиває спостережливість і кмітливість.

Під час добору ігор на урок, вчителю слід дотримуватися таких вимог:

- ігри повинні сприяти розвиваючому навчанню математики і пізнавального розвитку кожної дитини;
- ігри повинні відповідати програмному матеріалові і відповідати віку дитини;
- слід враховувати сучасні умови шкільної практики;
- потрібно перевіряти готовність дитини до участі в грі;
- чітко поставити завдання гри;
- дії дітей слід контролювати, оцінювати;
- ні в якому разі не можна допускати приниження, гідності дитини.

Тому гра повинна проходити організовано і цілеспрямовано. Для цього необхідно сформувати правила, яких учні будуть дотримуватися під час гри. Також важливо перевірити забезпечення кожного учня необхідним дидактичним матеріалом. В процесі роботи слід контролювати, щоб у грі брали участь усі діти. За таких умов гра для дитини втрачає значення виключно розваги, а стає формою навчальної діяльності.

Важливим методом розвитку творчих математичних здібностей є метод вправ, а саме розв'язування задач. Для того, щоб учні навчилися розв'язувати задачі їм слід з'ясувати, що вони собою являють, з яких частин складаються, як побудовані, що їм необхідно знати і пам'ятати, щоб розв'язати певний тип задач.

Важливу роль відіграють задачі, які діти складають самостійно. Тому що складання задачі вимагає логічних роздумів, відмінних від тих, які потрібні для розв'язання. Насамперед, отримавши задачу, потрібно з'ясувати, що це за задача, яка її умова, що відомо, що потрібно знайти, тобто провести повний аналіз задачі. Це є першою сходинкою процесу розв'язання задач. Також варто цей аналіз оформити, тобто записати. Для цього вчитель використовує різні схеми до задач, побудова яких і є другою сходинкою процесу розв'язання задач.

Аналіз задачі і побудова схем є необхідним для того, щоб знайти спосіб розв'язання певної задачі. Пошук способу розв'язання є третьою сходинкою розв'язання задач. Тоді, коли зручний спосіб розв'язання задачі знайдено, його необхідно виконати – це буде четверта сходинка розв'язання задачі. Коли розв'язання виконано, необхідно переконатися, що розв'язки правильні і відповідають усім вимогам задачі. Тому для цього проводять перевірку, що являє собою п'яту сходинку розв'язання задач. При потребі, крім перевірки, можна провести дослідження задачі, тобто провести міркування за яких умов задача має розв'язок, а за яких умов не має жодного розв'язку. Це буде шоста сходинка розв'язання задач. Коли учні впевняться у достовірності розв'язання, слід чітко сформувати відповідь і це буде сьомою сходинкою розв'язання задач. Також можна провести аналіз виконаної

роботи, тобто учні повинні встановити чи немає іншого способу розв'язання задачі. І це буде остання сходинка розв'язання задачі – восьма.

Щоб розвинути творчі здібності в учнів, поступово потрібно та систематично залучати їх до самостійної, пізнавальної діяльності, таким чином забезпечити співпрацю між учнями та учителем. Слід використовувати у своїй практиці різні типи уроків, які створять умови для підвищення ефективності навчання школярів.

Отже, розвиток творчих математичних здібностей учнів вимагає від педагога систематичної праці, поєднання різноманітних дидактичних форм, методів і прийомів, високого рівня педагогічної майстерності й креативності.

Вероніка Луньо (Педагогічний коледж ЛНУ ім.Івана Франка)
Наук. консультант – асист. Михайлишин Р.Р.

ДИДАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРОВАНИХ УРОКІВ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Сучасна освіта характеризується змінами у структурі та змісті. Переосмислення пріоритетів навчання, ролі учня як суб'єкта навчально-виховного процесу, суспільні зміни, обумовлюють нетрадиційні підходи до вирішенн багатьох освітніх проблем. Однією з прповідних тенденцій розвитку освіти є його зміст, зокрема у початковій школі.

Поняття «інтеграція» – це процес пристосування і об'єднання розрізнених елементів в єдине ціле при умові їх цільової та функціональної однотипності.

В перекладі з латинської «інтеграція» означає «відтворення».Виникла інтеграція як явище фундаментальних наук на фоні своєї протилежності – диференціації. Вона заклала основи і необхідність інтеграції.

Під інтеграцією у широкому сенсі розуміють процес становлення цілісності. Визначення інтеграції як процесу взаємопроникнення означає не розчинення одного в іншому, а їх єдність, тобто збереження взаємодіючих систем і налагодження між ними взаємних контактів [1, с.5].

У сучасних умовах під дією суспільно-історичної практики інтеграція наповнюється новим змістом, збагачується, стаючи філософською категорією, призначеної для відображення найбільш значущих зв'язків і відносин між рідними сторонами навколишньої дійсності [2, с.9].

Інтеграція навчання у початковій школі має на меті закласти основи цілісного

уявлення про природу і суспільство, сформувати власне ставлення учнів до законів і їх розвитку.

Один з напрямів методичного оновлення уроків у початкових класах – конструювання інтегрованих уроків і проведення їх на основі інтеграції навчального матеріалу з кількох предметів, об'єднаних навколо однієї теми. На інтегрованому уроці вирішуються дидактичні завдання двох і більше навчальних предметів.

Методичними принципами об'єднання предметів є:

1) опора на знання з багатьох предметів;

2) взаємозв'язок в змісті окремих дисциплін;

3) зближення однорідних предметів;

4) розвиток загальних рис для ряду предметів.

Для інтегрування окремих навчальних курсів у початковій школі існують об'єктивні причини й передумови. Однією з причин є необхідність усунути перевантаження дітей, скоротити кількість навчальних годин протягом тижня, вилучити їх для предметів розвивально-виховного циклу. Об'єктивною передумовою цього є те, що інтегрований курс зможе вести сам учитель початкових класів, оскільки йому доводиться навчати дітей цих предметів у традиційній ізоляції. Інтегрування є якісно відмінним способом структурування, презентації та засвоєння програмового змісту, що уможливлює системний виклад знань у нових органічних взаємозв'язках.

Структура інтегрованих уроків вимагає особливої чіткості і стрункості, продуманості та логічного взаємозв'язку матеріалу з різних предметів на всіх етапах вивчення.

В основі інтегрованого уроку лежить певним чином інтегрований зміст. Інтеграція шкільного змісту може бути повною або частковою. Цікаво, що характерною рисою початкової школи у більшості зарубіжних країн стало навчання за інтегрованими курсами. Так, читання, письмо, усне мовлення об'єднані в *мистецтво мовлення*, *відомості з історії*, *географії ,* громадянства – у *громадянство*, відомості з фізики, хімії, біології, астрономії – у *природознавство*. Досвід проведення інтегрованих уроків засвідчує, що їх методика вимагає високого професіоналізму та ерудиції вчителів.

Вчителі отримують новий виклик, навчитися навчати по-новому, адаптуватися до нової ролі бути не лише лектором , а й повноцінним членом дослідницької команди.

Список використаної літератури:

1. Бех І. Інтеграція як освітня перспектива // Початкова школа.– 2009. – № 5. – С. 9-10.

2. Вашуленко М.С. Програма інтегрованого курсу (навчання грамоти, математики, навколишній світ) / М.С. Вашуленко, Н.М. Бібік, Л.П. Кочина // Початкова школа. – 2009. –

№ 8. – С. 24 – 30.

3. Савченко О.Я. Дидактичні особливості інтегрованих уроків // Початкова школа. – 1992. – №1. – С. 2 – 9.

Надія Марко (факультет педагогічної освіти)

Наук. консультант – доц. Яремчук Н.Я.

ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ВІДПОВІДНОСТІ ДО КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»

У сучасному світі є актуальною проблема формування вміння працювати з інформацією. Погоджуюся з думкою Л. Гриневич, яка зазначає що ми повинні навчати нове покоління відповідно до вимог часу і давати знання, формувати ті уміння і цінності, які потрібні у XXI ст. Вона вважає, що досвід, напрацьований роками є дуже важливим, проте, його необхідно переосмислювати, водночас зберігаючи найкраще. Відповідно, слід бути відкритим до нового, підвищувати якість навчання дітей, а також для саморозвитку та самореалізації.

Однією із інноваційних педагогічних технологій, що допомагають готувати дітей нового покоління, яким притаманне вміння розмірковувати, спілкуватися, чути та слухати є формування критичного мислення. Його розвиток є одним з наскрізних завдань освітнього процесу, про що йдеться у Концепції Нової української школи. При запровадженні цієї технології, яка спрямована на вдумливий, творчий процес пізнання світу, постановку проблеми та пошук її вирішення, знання засвоюються набагато краще.

Технологія розвитку критичного мислення як освітня інновація стала предметом дослідження порівняно недавно. Проаналізувавши останні дослідження та публікації з даної теми, можу зробити висновок , що у зв’язку з актуальністю даної теми, теоретичні положення технології розвитку критичного мислення розглядали такі вчені: О. Пехота, О. Пометун, Л. Пироженко, С. Терно, Т. Дятленко, В. Олійник, М. Шеремет. Закордонні дослідження представлені напрацюваннями таких дослідників: М. Лімпан, А.Кроуфорд, С. Метьюз, Р. Стернберг, Дж.Дьюї.

Науковці різних країн світу не мають єдиної точки зору щодо визначення поняття «критичне мислення». Проте, усі варіанти визначення цього поняття об’єднані спільною рисою – наявністю таких ознак: аналітичність, асоціативність, логічність, самостійність, системність, які спираються на формування компетентностей, як інформаційної, мовленнєвої, соціальної, що допомагають людині зоорієнтуватись у навколишньому світі.

На думку М. Ліпмана, фундатора Інституту критичного мислення США, критичне мислення – «вміле відповідальне мислення, що дозволяє людині формулювати надійні, вірогідні судження, оскільки воно: а) ґрунтується на певних критеріях; б) є таким, що коригується; в) випливає з конкретного контексту» [2; с. 201].

Характерними ознаками критичного мислення учнів початкової школи є незалежність, опірність до навіювання думок, критичне ставлення до себе, пошукова спрямованість мислення, вміння брати участь у діалоговій взаємодії.

Навички критичного мислення формуються і розвиваються при певній систематичній організації. Саме системне запровадження в школі призводить до того, що усі учні поступово опановують не тільки як навчальну технологію, вміння самостійно вчитися, критично мислити, але і використовувати знання у повсякденному житті. Обов'язковими елементами є індивідуальний пошук та обмін ідеями в групах чи загальному колі. Важливою умовою ефективного застосування є послідовність цих елементів – пошук має передувати обміну думками.

Технологія проведення уроку з розвитку критичного мислення залежить від навчального предмету, типу уроку, дидактичного наповнення і дидактичних завдань. Під час проведення такого уроку, вчитель займає позицію вдумливого помічника, який скеровує самостійну пізнавальну діяльність дітей та стимулює пізнавальну активність. Основною моделлю побудови навчання є поєднання індивідуальної роботи учнів з інтерактивною взаємодією [3; с.12].

Педагоги, які навчають критичного мислення, використовують такий інструмент, як таксономія навчальних цілей і результатів Б. Блума, оскільки, формулювання запитань є одним з механізмів формування навичок критичного мислення. Вони стимулюють різні види мислення на різних рівнях складності.

Технологія «Читання та письмо для розвитку критичного мислення» була створена для активного мислення учнів на уроках читання та письма. Письмо - найефективніший засіб формування критичного мислення.

Деякі стратегії розвитку критичного мислення:

- «Мозкова атака» - основне завдання якої, збирання якомога більшої кількості ідей.
- «Асоціативний кущ» - стимулює нелінійну форму мислення –асоціативне мислення.
- «Кубування» - стратегія, яка полегшує розгляд різних аспектів теми.
- Стратегія «Знаємо – Хочемо знати – Дізналися – передбачає аналіз учнями власних знань з теми.

Отже, проаналізувавши теоретичні аспекти з даної проблеми слід резюмувати, що робота зі стратегіями розвитку критичного читання, мови, природознавства,

громадянської освіти, основ здоров'я допоможе учням зрозуміти, що критичне мислення важливо застосовувати щодо всіх аспектів нашого життя.

Список використаної літератури:

1. Вукіна Н.В. Критичне мислення: як цього навчати / Н. В. Вукіна, Н. П. Дементієва – Х.: Основа, 2007. – 110 с.

2. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н.М.-К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.

3. Пометун О. І. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи:методичний посібник для вчителів / О. І. Пометун, І. М. Сущенко. – Київ, 2017. – 96 с.

Ксенія Мосєсова (факультет культури та мистецтв)

Наук. консультант – доц. П'ятакова Г.П.

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ У НАРОДНОМУ ХУДОЖНЬОМУ КОЛЕКТИВІ ШКОЛІ-СТУДІЇ СУЧАСНОГО ТАНЦЮ "АКВЕРІАС"

Мистецький творчий колектив Школа-студія "Акверіас" охоплює широку категорію дітей різного віку від 6 до 22 років. Школа-студія є структурним підрозділом Модерн-балету "Акверіас". В певний момент своєї діяльності перед керівником колективу постало питання оновлення основного складу балету учасниками, підготовленими саме за виховними та фаховими принципами цього колективу.

Дитячо-юнацьку школу-студію сучасного танцю було створено в 1993 році на базі Центру дитячої та юнацької творчості Залізничного р-ну м. Львова при Модерн-балеті «Акверіас». У 2008 році разом із модерн-балетом щкола-студія отримала звання «Зразковий колектив», а в 2011р. здобула звання «Народний колектив». Репертуар колективу налічує близько 40 номерів, композиції якого створені в найрізноманітніших жанрах та стилях сучасної хореографії.

Метою роботи колективу «Акверіас» є виховання та навчання дітей творчості, дисципліні, відповідальності; вивчення стилів сучасної хореографії, танцювальної творчості народностей України та народів світу; втілення кращих методик викладання танцю, імпровізації, акторської майстерності у навчальний процес і у процес створення композицій сучасної хореографії; виховання патріотизму засобами хореографії в згуртованому колективі; виховання у наших учасників сприйняття прекрасного, гуманного та творчого підходу до життя, займати лідерські позиції у створенні нового суспільства.

Змістом роботи Школі-студії «Акверіас» є:

- ритмічне сприйняття учасниками музики та музичного рахунку;
- вивчення основ класичного танцю;
- вивчення сучасних стилів хореографії;
- вивчення елементів та основ народного танцю для застосування у постановках джаз-фольку, фольк-модерну, тощо;
- вправи на гнучкість та розтяжку;
- вміння орієнтуватися на сцені;
- вивчення танцювальних постановок та виступ на сцені.

Основними формами роботи, які застосовують керівники є:

1. комплексні заняття, які поєднують у собі тренінги з різних видів танцю, акторської майстерності, імпровізації, вивчення репертуару, що існує та постановку нового;

2. спеціалізовані заняття та майстер класи, які загострюють увагу на певному танцювальному стилі та надають змогу глибше вивчити матеріал, осягнути більше інформації;

3. відкриті заняття для батьків, які допомагають учням сконцентруватись на основному вивченому матеріалі, показати найкращий результат та свої досягнення;

4. участь у концертах та фестивалях всеукраїнського й міжнародного значення, що надає змогу учням виразити і показати себе як колектив, викликає бажання прагнути ще кращих результатів;

5. заняття-екскурсії та заняття-подорожі, які культурно та естетично розвивають вихованців, є новим поштовхом до творчості, вчать взаємодіяти у колективі поза сценою та танцювальним залом.

У своїй діяльності педагоги намагаються виховувати у дітей культуру поведінки на сцені та поза нею, культуру використання (презентації) костюму на виступі та танцювальної форми у репетиційному залі. Вони вчать відслідковувати, цікавитись та співпрацювати з іншими видами мистецтва (цирк, кіно, театр, вокал та ін.). У колективі «Акверіас» серед учасників проводяться внутрішні конкурси з авторського створення танцю, що сприяє самовираженню танцюристів.

Останніми роками Школа-студія продовжує шукати та розвивати нові форми навчання та виховання дітей, серед них створення хореографічних вистав, таких як «Подорож Блакитної стріли» та «Цибуліно» за літературними творами Джанні Родарі. Погоджуємося з думкою заслуженого діяча естрадного мистецтва України, режисера-хореографа Оксани Лань, яка у статті «Психологічні та педагогічні особливості створення танцювальної вистави у виконанні дітей» сучасне хореографічне мистецтво називає

“складовою великого духовного зростання молодих душ”, а “творчість потребою життя”. Безумовно, активність дітей та підлітків відкриває перед педагогом широкі можливості для творчого пошуку, танець сприяє формуванню естетичного смаку, є складовою художньої освіти і моральною підтримкою дитини. *“Своїм розмаїттям сучасних форм хореографічне мистецтво допомагає вирішувати актуальні проблеми психології та педагогіки”* (О.Лань).

Вихованці першого складу Школи-студії були прикладом для наступних поколінь у формуванні індивідуального стилю колективу. З розвитком інформаційного простору знання збагачувалися та накопичувались, що дало змогу розвивати інструментарій виховання та навчання молодого покоління. Сьогодні вже з гордістю можна зазначити, що Школа-студія “Акверіас” виховала більше 1000 учнів, багато з яких продовжили свою хореографічну діяльність, відкрили свої школи та створили свої колективи в Україні та закордоном.

Наталія Петришин (хімічний факультет)
Наук. консультант — доц. Ковальчук Л.

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОМОТОРНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ

Одним із завдань вищої школи є оптимізація процесу адаптації студентівпершого курсу. Спроможність адаптуватися, долати труднощі, віднайти своє місце в життєвому просторі у перші роки навчання є вирішальним чинником розвитку молодої людини, а в майбутньому — фахівця з вищою освітою.М. Корольчук вважає адаптацію складним соціально зумовленим явищем, взаємодією біологічної, психологічної та соціальної сторін адаптивної поведінкилюдини.У психологіївиділяють психофізіологічнийта соціально-психологічний аспектиадаптації до нових умов навчання. На першому курсі головне завдання недавнього абітурієнта — активно пристосуватися до студентського колективного життя. У поведінці студентів проявляється високий ступінь конформізму та відсутність диференціації щодо своїх ролей.

Вивчаючи процес адаптації, ми провели констатувальний експеримент, охопивши 116 студентів першого курсуспеціальностей «хімія»та «біологія» Львівського національного університету імені Івана Франка(93 дівчини та 23 юнакивіком від 17 до 20 років). Нас цікавили такі показники:

1) *здатність до навчання* (розуміння навчального матеріалу, використання навчальної допомоги, перенесення засвоєного способу навчальних дій на виконання аналогічного завдання);

2) *психоемоційний статус* (характеризується різним ступенем усвідомлення студентом ситуації навчання, працездатністю та пізнавальним інтересом);

3) *рівень адаптації* до навчання у вищій школі(інтегральний показник за критерію здатності до навчання, психоемоційного статусу студентів).

Таблиця 1. Результати дослідження процесу адаптації першокурсників

Показники / Рівні	Здатність до навчання		Психоемоційний статус		Адаптація	
	Осіб	%	Осіб	%	Осіб	%
Високий	17	14,7	23	19,8	23	19,8
Середній	94	81	71	61,2	66	56,9
Низький	5	4,3	22	19	27	23,3

М. Ільїною досліджено, що залежно від властивостей *сили-слабкості* нервової системи (НС) студенти порізному поводяться в навчальній діяльності, особливо у складних та напружених ситуаціях, пов’язаних з контролем результатів навчання. Одні можуть працювати у шумній аудиторії з високою продуктивністю, інші ж — навпаки. Сила-слабкість НС істотно впливає на індивідуальний стиль діяльності, тому в процесі адаптації слід враховувати,що студенти зі слабкою НС психологічно більш уразливі, ніж з сильною НС.Результати дослідження відображені у табл. 2 та на рис. 1:

Таблиця 2. Результати дослідження залежності успішності навчання студентів від психомоторних проявів сили нервової системи

Сила нервової системи	Рівні прояву нервової системи	Кількість осіб (%)	Навчається студентів на		
			відмінно	добре	задовільно
	Сильна	10 (8,6)	4 (40)	5 (50)	1 (10)
	Середня	54 (46,6)	3 (5,6)	44 (81,4)	7 (13)
	Середньо-слабка	41 (35,3)	2 (4,9)	29 (70,7)	10 (24,4)
	Слабка	11 (9,5)	0	4 (36,4)	7 (63,6)
Сумарна кількість осіб (%)		116 (100)	9 (7,8)	82 (70,7)	25 (21,5)

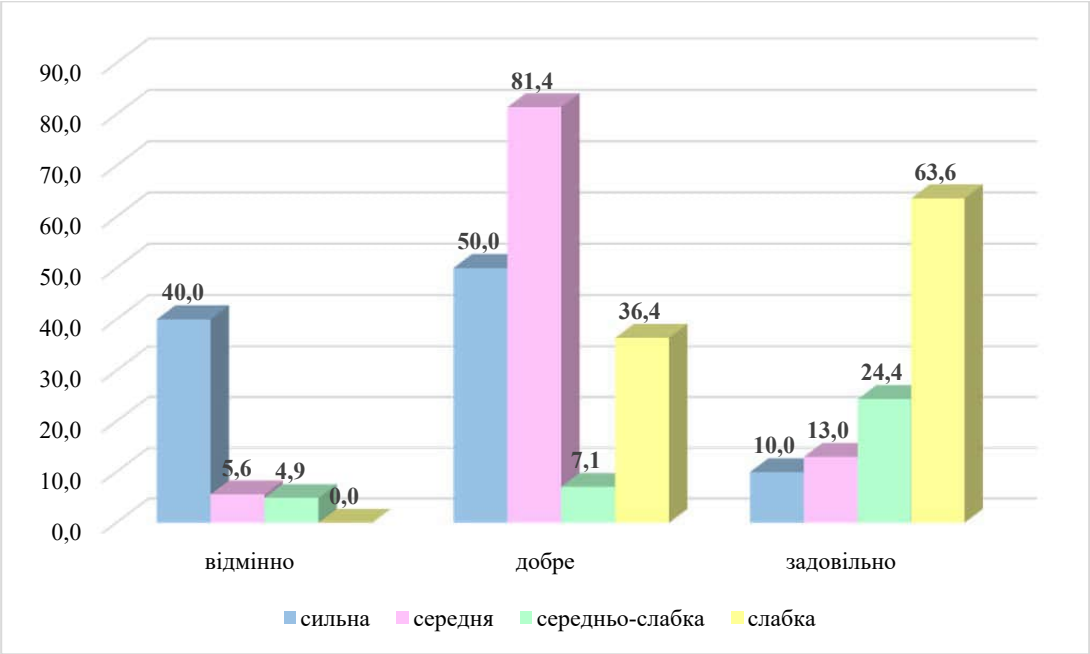

Рис. 1. Успішність навчальної діяльності студентів з різними рівнями психомоторних проявів сили НС за показниками психомоторики

Аналізуспішності навчальної діяльності студентів з різними рівнями психомоторних проявів *збудження-гальмування* нервових процесів (табл. 3) засвідчив, що у студентів, які переважно навчаються на «відмінно» та «добре», процес збудження переважає над гальмуванням, а у студентів, які навчаються на «задовільно», має перевагу процес гальмування (рис. 2).

Таблиця 3. Результати дослідження залежності успішності навчання від психомоторних проявів нервових процесів збудження-гальмування

Нервові процеси	Рівні прояву нервових процесів	Кількість осіб (%)	Навчається студентів на		
			відмінно	добре	задовільно
Збудження	*Високий*	49 (69)	4 (8,2)	40(81,6)	5 (10,2)
	Середній	6 (8,5)	1 (16,7)	5 (83,3)	0
	Низький	16 (22,5)	3 (18,7)	13 (81,3)	0
Кількість осіб (%)		71 (61,2)	8 (6,9)	58(50)	5 (4,3)
альм	Високий	33 (73,3)	1 (3,0)	17 (51,5)	15 (45,5)

	Середній	7 (15,6)	0	5(71,4)	2 (28,6)
	Низький	5 (11,1)	0	2 (40,0)	3 (60)
Кількість осіб (%)		45 (38,8)	1 (0,9)	24 (20,7)	20 (17,2)
Сумарна кількість осіб (%)		116 (100)	9 (7,8)	82 (70,7)	25 (21,5)

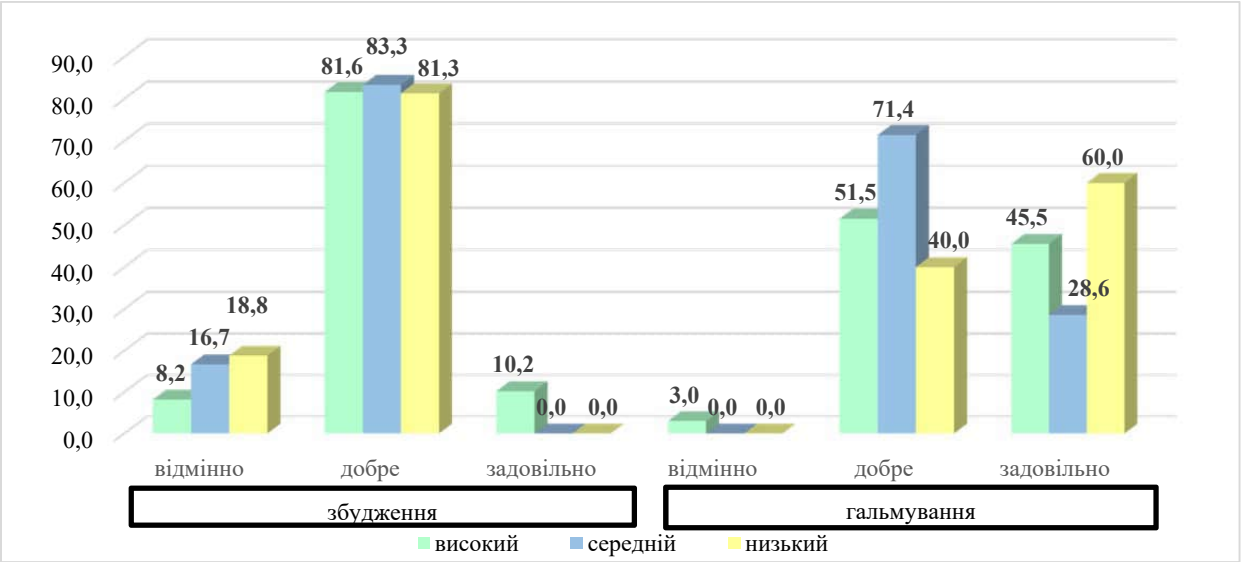

Рис. 2. Успішність навчальної діяльності студентів з різними рівнями психомоторних проявів нервових процесів

Можемо зробити висновок, що нервові процеси відіграють важливу роль у навчальній діяльності. Взагалі не можливо перетворити людину з ознаками слабкої нервової системи в «сильну» чи інертну — в рухливу.Змінити ту чи іншу якість неможливо, але сформувати культуру прояву властивостей НС можна за допомогою використання певних методів тренування (тривалого наполегливого впливу) та досягти успіху в навчальній діяльності. Кожна людина повинна мати правильне уявлення про власні природні особливості, для того, щоб зрозуміти свої переваги та компенсувати свої недоліки у процесі навчальної діяльності. Таким чином, потрібно виробити свій особистісний стиль діяльності з урахуванням індивідуальних властивостей НС та вимог обраної професійної спрямованості.

У підсумування зазначимо, що згідно досліджень різних науковцівпроцес адаптації студентівзавершується на другому курсі навчання, оскільки вони вже включилися в напружену навчальну діяльність, яка характеризується різними формами організуванняосвітнього процесу. Студенти отримують підготовку із загальних дисциплін, формують широкі культурні запити та потреби. На третьому курсі збільшується кількість дисциплін, пов’язаних із визначеною спеціалізацією. У результаті розвиваються і

поглиблюються професійні інтереси до наукової роботи, проте це може привести до звуження сфери різносторонніх інтересів студента. Відтепер форми становлення особистості у ВНЗ в основних рисах визначаються чинником спеціалізації. Четвертий курс характеризується проходженням навчальної практики, студент реально знайомиться зі спеціальністю. Інтенсивний пошук більш раціональних шляхів і форм спеціальної підготовки характерний саме для студентів четвертого курсу. У них відбувається переоцінка багатьох цінностей життя і культури. Перспектива швидкого закінчення ВНЗ для студентів п'ятого курсу формує чіткі практичні установки на майбутню професійну діяльність. Студенти поступово відходять від колективних форм життя ЗВО. Нові цінності, які сформувалися протягом навчання, стають все більш актуальними і пов'язані з матеріальним і сімейним положенням, місцем роботи.

Софія Рикун (факультет педагогічної освіти**)**
Науковий консультант – доц. Яремчук Н. Я.

КОНТРОЛЬ ТА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів є не від'ємною складовою освітнього процесу. Ефективність початкової освіти пов'язується з упровадженням нової моделі освіти, яка ґрунтується на засадах компетентнісного підходу. Під «компетентнісним підходом» розуміють спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових і предметних компетентностей особистості.

Розглянемо підходи до трактування поняття «компетентнісний підхід».

О. І. Пометун вважає, що компетентнісний підхід - цеспрямованість освітнього процесу на формування ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості. Результатом такого процесу, буде формування загальної компетентності людини, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості [5].

Ісаак Фрумін дає наступне визначення, що компетентнісний підхід – це спроба дати відповідь на запитання, чому і як навчати. В освіті компетентнісний підхід реалізується як ключові компетентності, загальні предметні вміння, прикладні предметні вміння; життєві навички.

На думку Т. Барбари, компетентнісний підхід казує, що система вмінь і спосіб діяльності, яка охоплює всі складові компетенцій, конструюються на основі тих видів

предметної й навчально-пізнавальної діяльності, які реалізуються учнями певного віку [1].

Компетентнісний підхід, є одним із основних елементів НУШ, його неможливо впровадити без змін підходів до оцінювання та вимірювання знань учнів. Одним із важливих напрямків впровадження освітньої реформи є створення стимулюючої системи оцінювання. Основна її мета – підкреслювати досягнення учнів на рівні з помилками.

Зупинемось детальніше на оцінюванні. В англійській мові є два слова, які позначають оцінювання: assessment(перекладають якоцінювання «формувальне, нормативне, аналітичне») та evaluation(перекладають як «традиційне, підсумкове, сумативне»). Українською їх перекладають одним словом – оцінювання.

В освітніх системахдержав, процес навчання яких відповідає методології компетентнісного підходу та формувальному оцінюванню в школах, розділяють поняття «assessment» (оцінює процес)та «evaluation» (оцінює результат навчання).

Формувальне і підсумкове оцінювання підпорядковані різним цілям:формувальне (assessment) має на меті підвищити якість і здійснюється під час навчального процесу, а підсумкове (evaluation) має на меті оцінити якість і здійснюється по його завершенні навчання.

Формувальне оцінювання характеризується, як те, що перевіряє, як триває навчання; діагностувальне: ідентифікує сфери, де необхідне покращення; ідентифікує недоліки і покращує навчання;здійснюється під час навчального процесу; допомагає учням вчитися один в одного. Підсумкове оцінювання у свою чергу перевіряє, що було вивчено;є оціночним: вимірює досягнення певного рівня; судить про якість;відбувається в кінці навчального процесу; змушує учнів конкурувати між собою.

Також формувальне оцінювання (assessment) оцінює процес, завжди є позитивним, індивідуалізованим, ціннісним,дає зворотній зв’язок. Підсумкове оцінювання оцінює результат, виносить оціночне судження, застосовується відповідно до стандартів,показує недоліки. Обидва оцінювання вимагають критеріїв, застосовують засоби вимірювання, а також є доказовими.

Щоб здійснити формувальне оцінювання, вчителю необхідно відмовитися від установок вітчизняної педагогіки, а саме: розкрити потенціал кожної дитини, а не перевірити її на відповідність певному стандарту;оцінювання не повинно містити частки НЕ, жодних негативних суджень чи критики; оцінювання не може складатися з балу, цифри, букви чи лише одного слова; оцінювати не результат, а процес.

Формувальне оцінювання надає можливість для вчителя чітко сформулювати освітній результат, який потрібно отримати та оцінити у кожному окремому випадку та організувати, відповідно до цього свою роботу. А для учнявчитися на помилках;зрозуміти,

що є важливим, а щодругорядним; зрозуміти, в яких видах діяльності є успіхи; визначити, чого вони не знають та чого вони не вміють робити.

До технік формувального оцінювання відносять: індекс-картки для узагальнення або запитань, сигнали рукою, світлофор, однохвилинне есе, вимірювання температури, мовні зразки (підказки), трихвилинна пауза, дві зірки й побажання (взаємооцінювання), «Тижневий звіт».

Формувальне оцінювання – це цілеспрямований неперервний процес, під час якого формується культура спільного обговорення у класі, розвиваються навички критичного і творчого мислення, а також формується середовище, що заохочує учнів запитувати.

Вчитель має алгоритм діяльності під час організації формувального оцінювання: формулювання об'єктивних і зрозумілих для учнів навчальних цілей; ознайомлення учнів із критеріями оцінювання; забезпечення активної участі учнів у процесі оцінювання; забезпечення можливості й уміння учнів аналізувати власну діяльність (рефлексія); корегування спільно з учнями підходів до навчання з урахуванням результатів оцінювання.

Для першого класу запроваджене свідоцтво досягнень, в якому вчитель вестиме облік результатів завершального (підсумкового) оцінювання. Відповідно до цього оцінювання відбуватиметься за чотирирівневою системою: «має значні успіхи»;«демонструє помітний прогрес»;«досягає результату з допомогою вчителя»; «ще потребує уваги і допомоги». Складатиметься з 2-х частин: перша - характеристика особистих досягнень учнів, заповнюється у жовтні, як проміжний, та у травні як підсумковий звіт, оцінюється активність дитини, самостійна робота на уроці, співпраця з іншими учнями. Друга - складається з оцінюванняпредметних компетентностей, заповнюєтьсятільки у травні.

Результати оцінювання навчальних досягнень учнів є конфіденційною інформацією, доступною лише для дитини та її батьків (або осіб, що їх замінюють). В 1-му класі вербально оцінюються усі предмети, в тому числі інваріантної складової, підсумкова перевірка включає лише підсумкові контрольні роботи в кінці навчального року, жодних тематичних перевірок. В 2-му класі вербально можуть оцінюватися усі предмети, але виключно за рішенням педагогічної ради навчального закладу. В 2-му і 3-му классах підсумкова перевірка включає тільки тематичну перевірку.

Для 1,2,3,4-ів вербально оцінюються предмети варіативної складової; вербально оцінюються предмети інваріантної складової: інформатика, музичне мистецтво,образотворче мистецтво, інтегрований курс «Мистецтво», основи здоров'я, фізична культура, я у світі, трудове навчання; за 12-бальною шкалою оцінювання навчальних досягнень учнів з предметів інваріантної складової: мова і література, математика, природознавство.

В 4-му класі підсумкова перевірка включає тематичну перевірку та підсумкові

контрольні роботи.

Відповідно до цього об'єктивність і точність оцінок забезпечуються такими критеріями: якість знань (міцність, повнота, глибина, узагальненість, системність, дієвість);сформованість ключових і предметних компетентностей;способів навчальної діяльності (виконання за зразком, за аналогією, в нових ситуаціях);досвід елементарної творчої діяльності (частково-пошуковий і пошуковий рівні);досвід емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього світу, до інших людей, до самого себе.

Конструктивно важливі зміни щодо оцінювання, які містить Нова українська школа. Серед них: відмінено оцінювання каліграфії, зниження балів за виправлення та оцінювання темпу читання; знято вимоги щодо відступання клітинок при оформлені письмових робіт; рекомендовано користуватись олівцем дітям у першому класі; не рекомендовано вчителям користуватися червоною ручкою при перевірці письмових робіт в адаптаційному періоді (1 клас);домашні завдання не задаються на вихідні, святкові та канікулярні дні (канікули).

Отже, можемо зробити висновок, що традиційне оцінювання відрізняється від формувального, а саме традиційне полягає в оцінюванні знань предмета, оцінюванні кінцевого результату,отриманні звіту вчителем про результати навчання учнів, їх ранжування. Формувальне полягає в оцінюванні результатів проектної діяльності, оцінюванні самостійності, співробітництва у процесі навчання,оцінюванні учнямисамого оцінювання вчителем; отриманні більш повної картини навчання кожного учня, зокрема, його поступу у досягненні цілей.

Список використаної літератури:

1. Байбара Т. М. Компетентнісний підхід в початковій ланці освіти: теоретичний аспект / Т. М. Байбара // Початкова школа. –2010. – №8. – С. 46–50.

2. Оцінювання в Новій українській школі: ресурс для розвитку замість вироку[Електронний ресурс] : [веб-портал] – Режим доступу:http://nus.org.ua/view/otsinyuvannya-v-novij-ukrayinskij-shkoli-resurs-dlya-rozvytku-zamist-vyroku/

3. Оцінювання для першачків НУШ: 5-ступеневий алгоритм роботи вчителя, замість абстрактних оцінок – концентрація на конкретних результатах та врахування вікових особливостей дітей [Електронний ресурс] : [веб-портал] – Режим доступу:https://www.kmu.gov.ua/ua/news/ocinyuvannya-dlya-pershachkiv-nush-5-stupenevij-algoritm-roboti-vchitelya-zamist-abstraktnih-ocinok-koncentraciya-na-konkretnih-rezultatah-ta-vrahuvannya-vikovih-osoblivostej-ditej

4. Оцінювання по-новому. НУШ та інклюзивна освіта[Електронний ресурс] : [веб-портал] – Режим доступу: http://www.svyatoshinruo.kiev.ua/2018-02-23-07-43-52/2018-02-23-07-59-31/6786-2018-03-21-17-07-53

5. Пометун О. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти /О.Пометун// Рідна школа. – 2005. – №1. – С. 65-69.

6. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у новій українській школі [Електронний ресурс]: [веб-портал] – Режим доступу: https://repository.kristti.com.ua/handle/eiraise/992.

Христина Рябінець (факультет культури і мистецтв)

Наук. консультант — доц. П'ятакова Г.П.

ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ СИНЕРГЕТИКИ В ОСВІТІ

Протягом останніх років у науково-педагогічній літературі значна увага стала приділятися проблемі використання ідей синергетики в освіті. Вчені вбачають можливості застосування цієї науки в різних напрямках удосконалення навчально-виховного процесу й підготовки освітянських кадрів. Так О. Чалий розглядає синергетичний підхід як необхідну складову інноваційних процесів у освіті; В. Ігнатова виділяє найважливіші складові синергетичних ідей, що можуть бути впроваджені в освітню галузь; С. Кульневич розкриває особливості синергетичної концепції самоорганізуючого виховання.

Необхідність використання синергетичного підходу до опису навчально-виховного процесу сьогодні ні в кого не викликає сумнівів. Педагогіка раніше інших наук підійшла до розуміння цінності синергетичних ідей і вже має чималий доробок у методології, теорії і практиці педагогічних досліджень з даної проблеми. Виявлені нею стохастичність і нелінійність педагогічних законів, особливості їхньої дії в конкретних педагогічних ситуаціях, неоднозначність їх прояву, залежність закономірностей педагогічного процесу від зовнішніх і внутрішніх умов, біфуркаційний характер навчально-виховного процесу й пізнавальної діяльності – усе це прояви відомих положень синергетики. Синергетика - це концепція світобачення, в основу якої покладено знання про нелінійні процеси, що самоорганізовуються. З позиції цієї концепції світовий педагогічний процес є відкритою макросистемою, де вільно переміщуються та взаємодіють освітньо-виховні теорії та напрями. У конкретному соціальному середовищі реалізується один із можливих варіантів педагогічних ідей. Однією з методологічних можливостей педагогічної синергетики

вважається синергізм педагогічного впливу, під яким розуміють результат комбінованої дії її складників та взаємодій, за яких підсумковий ефект перевищує дію, що здійснюється кожним учасником окремо. Даний феномен можна охарактеризувати таким нелінійним рівнянням як 1+1=>2.

Результатом цього феномену є не тільки математичне моделювання таких складних систем як освіта, а й комплексний педагогічний вплив тривалого характеру. Синергетичний підхід приведе до низки позитивних результатів як у процесі навчання студента, так і у педагогічній діяльності викладача.

Отже, *синергетичний підхід у процесі навчання студента*, буде мати такі наслідки:

1. синергетичний підхід під час навчання допомагає студентові відібрати з маси інформації та сформулювати свої думки, полегшує сприйняття та відбір інформації із численних джерел, структуруючи всі важливі, нерозривно пов'язані компоненти наукової роботи;

2. завдяки синергетичним впливам створюється гармонізація між-індивідуальних відносин у студентському колективі та збалансовується загальний рівень знань усіх його членів;

3. здобуті знання під час наукової роботи сприяють саморозвиткові студента. Кожна людина, збагачуючись інформаційно та духовно, стає впевненішою, починає краще орієнтуватися в інформаційному середовищі та ставить перед собою подальші важливі завдання;

4. опанування основи синергетичного аналізу інформації та методів концентрації головного полегшує процес написання наукових робіт і виводить студента на новий рівень;

5. синергетичний підхід до процесу навчання і систематизації інформаційних потоків є важливою ланкою у формуванні цілісного, структурованого, послідовного процесу розвитку студента як фахівця високого рівня;

1. надається можливість для самовиховання та збагачення свого світобачення через призму синергетичного контролю потоків знань;

2. використання студентами синергетичних методів навчання сприяє їх дослідницькій діяльності, розвиває багатовимірність мислення, що дозволяє самостійно знаходити способи вирішення проблем різної складності.

Синергізм у *педагогічній діяльності викладача* проявиться у здатності викладача до розвитку власних внутрішніх ресурсів – особистісних структур свідомості, які надають гуманного смислу його діяльності, що є педагогічною самоорганізацією.

Стан сучасної української освіти можна охарактеризувати як такий, для якого характерним є існування критичних точок, у яких відбувається руйнування старих структур і

виникнення віяла можливостей для переходу системи у стан з новими якостями. Критичними точками в системі освіти виступають показники системної кризи:

- нездатність школи забезпечувати нову мету освіти у підготовці учнів та студентів як суб'єктів власної життєдіяльності, професійної і соціальної самореалізації, саморозвитку;
- нездатність традиційної освіти розв'язати проблеми молодіжної злочинності, шкідливих звичок, втрати моральних цінностей і ідеалів тощо.

Для характеристики процесів, що відбуваються в рамках саморозвитку освітніх систем, користуються поняттями: старі структури, нові якості, особистісні структури, якості особистості. Г. І Несторенко, досліджуючи проблему пошуку шляхів удосконалення вищої освіти, встановив, що її класична модель характеризується у більшості випадків авторитарним стилем взаємин між учасниками навчального процесу та лінійними уявленнями про розвиток світу. Ця характеристика не є прийнятною для демократичного ладу соціуму, а вихована та навчена за такою моделлю особистість не знайде собі місця в оновленому суспільстві, не використає нових можливостей для вільної самореалізації, не буде здатною сприяти прогресові соціальної системи. Із цього приводу В. Андрущенко зазначає, що державне коригування самоорганізаційним процесом навчання учнів і студентів у навчальних закладах полягає у створенні умов *«для розвитку і самореалізації кожної особистості, формуванні покоління, здатного навчатися впродовж життя, створювати і розвивати цінності громадянського суспільства».* У контексті визначених завдань модернізована система вищої освіти має забезпечити *«багатоманітність типів і видів закладів, варіативність навчальних програм, індивідуалізацію навчання й виховання; академічну мобільність викладачів, учнів і студентів; розвиток у молоді творчих здібностей, формування навичок самоосвіти і самореалізації особистості»*. Тому важливе значення у педагогічному процесі має синергетичний принцип нелінійності. Завдання нелінійної динаміки в синергетиці полягає у пошуку і детальному дослідженні моделей, які виходять з найтиповіших уявлень про властивості окремих елементів, що утворюють систему, і законах взаємодії між ними. Оскільки головною властивістю середовищ, які вивчаються, є процеси самоорганізації, що відбуваються в них, синергетику можна також розглядати як теорію самоорганізації освіти як системи. Як відомо, синергетика виходить із принципу еволюції навколишнього світу за нелінійними законами. У широкому значенні цю ідею можна виразити в багатоваріантності або альтернативності вибору. У системі освіти багатоваріантність означає створення в освітньому середовищі умов вибору і надання кожному суб'єктові шансу індивідуального руху до успіху, стимулювання самостійного вибору й ухвалення відповідального рішення, забезпечення розвитку альтернативного та самостійного шляху. Отже, такий вибір полягає в можливості визначити індивідуальну

траєкторію освіти, темп навчання, досягати різного рівня освіченості, обирати тип навчальних закладів, навчальні дисципліни і викладачів, форми та методи учіння, індивідуальні засоби і методики, творчі завдання тощо.

Особливе місце у системі освіти займає рівень взаємовідносин студентів і викладача. Результати досліджень Г. Нестеренка свідчать про те, що *характер і зміст взаємовідносин викладача і студентів становлять ядро будь-якої системи вищої освіти,* а тому набуття нею синергетичних рис і здатності до сприйняття ідей демократизації і гармонійного розвитку суспільства, передусім, залежать від того, в якому просторі розгортаються ці відносини, і чи орієнтуються його учасники на принципи нелінійності, відкритості світу, складності і непрогнозованості складних процесів і систем. Синергетика, як методологія, входить у філософсько-освітнє і педагогічне мислення. Отже, використання синергетики в освіті дозволяє інноваційно подивитись на проблему, творчо осмислити роль суб'єктів педагогічної взаємодії, функції оточуючого середовища, виховну мету, засоби впливу на особистість тощо.

Вероніка Сало (факультет педагогічної освіти)
Наук. консультант — доц. Федина-Дармохвал В.С.

БАГАТОДІТНА СІМ'Я: МІФИ ТА РЕАЛЬНІСТЬ

Актуальність теми дослідження в тому, щоб допомогти багатодітним сім'ям закріпитись та не загубитись у теперішнім нелегкім світі. Для цього нам потрібно, щоб суспільство увійшло в стан та умови в яких проживають багатодітні родини. Потрібно допомогти цим сім'ям щоб вони відчули, що на їхній стороні громадськість.

На сьогодні видатки державного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення, зокрема й сімей із дітьми, в Україні – мізерні. За цим показником (менше 4% від ВВП) країна посідає одне з останніх місць у світі [2,5]. Незважаючи на постійне підвищення прожиткового мінімуму на дитину та допомогу при її народженні, цей показник у нашій країні станом на 2012 р. був у декілька разів нижчий, порівняно з країнами ЄС. Найвищі витрати на соціальний захист були в Данії (33,4 %), Франції (33,1 %), Швеції (32,1 %), Нідерландах (31,6 %) та Німеччини (31,4 %); найнижчі (менш ніж 20 %) – у Польщі, Естонії, Словаччині, Болгарії, Румунії та Латвії. У світовій практиці лише Мексика, Туреччина, Бразилія та Аргентина мало допомагають сім'ям із дітьми. Частка витрат на соціальний захист та допомогу в цих країнах не перевищує 5 % від ВВП [3, 7]. Але й це більше, ніж в Україні.

Із початком війни на сході України та переходом на жорсткі рейки економії бюджетних коштів показники видатків державного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення стали ще нижчими. Тож можемо стверджувати, що в контексті інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір, найболючішим питанням внутрішньої політики нашої держави, яке потребує невідкладного вирішення, є соціальна сфера, зокрема становище соціально незахищених категорій громадян, до яких належать передусім багатодітні сім'ї.

Забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір із метою набуття членства в ЄС є основною засадою зовнішньої політики нашої держави [4].

Діяльність будь-якої держави щодо багатодітних сімей полягає у створенні економічних, правових, соціальних умов для життя, задоволення потреб, матеріальному забезпеченні, розвитку та підтримці інституту сім'ї та пропаганди щодо повернення традиції багатодітності. Проте майже всі держави світу, за винятком Китаю, Індії, Пакистану та ще декількох країн, останніми роками зіштовхуються з проблемою зниження народжуваності [6].

Становище багатодітної сім'ї в Україні є неоднозначним і з позиції держави, і з позиції громадськості. Впровадження матеріальних, економічних, медичних, психологічних, соціальних, соціально-педагогічних заходів підтримки багатодітності, зміна негативного ставлення до багатодітної сім'ї, поширення у громадській свідомості розуміння важливості і цінності багатодітної родини, покращення демографічного стану українського суспільства мають стати пріоритетними завданнями суспільства на шляху розбудови держави.

Держава пропонує такі види соціального захисту багатодітних сімей [1,8]:

– покращання житлових умов або надання в їхнє розпорядження житлових приміщень та/або земельних ділянок;

– надання пільг щодо плати за користування житловими приміщеннями, комунальні послуги, телефонні переговори;

– надання пільг на харчування в освітніх закладах, проїзд у міському транспорті, позашкільну освіту, медичне обслуговування та відпочинок;

– надання пільг на оплату податків;

– надання можливості дострокового виходу на пенсію матерям, у яких є більше п'ятьох дітей.

Першочерговою метою державної соціальної політики повинно стати створення умов для виховання та надання якісної освіти дітям у багатодітних сім'ях. Це, у свою чергу, автоматично призведе до покращення умов їхньої життєдіяльності та, як наслідок, до

збільшення кількості таких родин, що стане одним з кроків у вирішення демографічного питання.

Варто звернути увагу на проблеми багатодітних сімей, їх можна вирішити шляхами удосконаленням та оптимізацією діяльності залучаючи органи центральної та місцевої виконавчої влади, спираючись на співпрацю спеціалістів різних галузей, розраховуючи на допомогу громади. Проблематика багатодітних сімей повинна вирішуватися на засадах соціального партнерства сім'ї та держави, надаючи всебічну державну підтримку сім'ї, а сім'я перед державою в замін на це несе відповідальність за виховання і розвиток дітей.

Список використаної літератури:

1. Eurostat [Electronic resourse]. — Access mode : http://epp.eurostat.ec.europa.eu/ statistics_explained/index.php/Social_protection_statistics.

2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://ukrstat.gov.ua.

3. Добрянський А. Я. Зарубіжний досвід вирішення проблем багатодітних сімей (на прикладі деяких країн ЄС) [Електронний ресурс] / А. Я. Добрянський // Ефективність державного управління. - 2015. - Вип. 44(1). - С. 104-110. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2015_44(1)__14

4. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К. : Преса України, 1997. – С. 40.

5. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики [Електронний ресурс] : Закон України № 2411-VI від 01.07.2010 р. — Режим доступу : http://www.rada.gov.ua.

6. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III // ВВР України. – 2001. – № 30. – С. 142.

7. Соціально-економічні аспекти функціонування багатодітних сімей в Україні. Анотація [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://old.niss.gov.ua/monitor/juni08/ 18.htm.

8.Стратегія демографічного розвитку на період до 2015 року [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України ; Постанова, Стратегія № 879 від 24.06.2006 р. — Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/ 879-2006-%D0%BF.

Ірина Собко (історичний факультет)
Наук. консультант – доц. Ровенчак О. А.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ПІДХОДУ ЯК ЕЛЕМЕНТ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Розвиток сучасного суспільства України і процеси інтеграції в європейську спільноту актуальними визначають питання забезпечення соціального захисту громадян країни, особливо тих, хто потребує її найбільше, зокрема – це діти з особливими освітніми потребами.

Модель інклюзивної освіти детермінує повагу до людського розмаїття, установлення принципів солідарності та безпеки, що забезпечує захист та повне інтегрування у соціум усіх верств населення[2, с. 8]. Такі процеси зумовлені визначенням головної мети трансформації сучасної української освіти та суспільства в цілому – створення «рівного суспільства для всіх».

Останніми десятиліттями у більшості країн Західної і Центральної Європи відбуваються вагомі зміни у законодавстві, розумінні та забезпеченні якісної освіти для дітей з особливими освітніми потребами, зокрема і в Україні. Аналіз історичного підґрунтя цих змін дає змогу окреслити еволюцію становлення відносин між державною політикою та людьми з інвалідністю тривалістю в кілька століть.

Опираючись на міжнародний досвід, можна окреслити наступні соціокультурні зміни і розумінні поняття інклюзивної освіти [5]:

- ***Медична модель (сегрегація*)** – початок XX століття – середина 60-х років XX століття. В цей період люди з проблемами розвитку вважалися важкохворими, неповноцінними членами суспільства, що потребували довготривалого лікування в умовах ізоляції у спеціальних закладах.
- ***Модель нормалізації (інтеграція)*** – середина 60-х років – середина 80-х років XX століття. В період поширення цієї моделі стає нормою процес інтеграції дітей з особливими потребами в середовище однолітків. Інтеграція в цьому контексті розглядалася як процес асиміляції, що вимагає від людини прийняття норм, характерних для домінуючої культури. Основним постулатом цієї політики є те, що людина має бути «готова» до прийняття в суспільство, а не навпаки.
- ***Соціальна модель (залучення, інклюзія*)** - середина 80-х років – теперішній час XX століття. В основі соціальної моделі лежить положення: людина з особливими потребами є повноцінним членом суспільства. Соціальна модель змальовує вектор соціокультурної

трансформації суспільства, щоб воно забезпечувало рівну участь своїх громадян у здійсненні їхніх прав та надавало їм можливості до повноправного включення в суспільне життя.

Інклюзивна освіта стала підтримуватись законодавчою базою України з 2010 року, коли до Закону України «Про загальну середню освіту» були внесені зміни, згідно з якими загальноосвітні навчальні заклади могли повноправно створювати спеціальні та інклюзивні класи для навчання дітей з особливими освітніми потребами. У жовтні 2010 року Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України затвердило «Концепцію розвитку інклюзивної освіти» [3], а в серпні 2011 року Кабінет Міністрів України затвердив «Порядок організації інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах» [4]. Сьогодні інклюзивне навчання поширюється у всіх регіонах України. Освітня система України не сліпо копіює досвід інших країн через різні економічні, етнографічні умови та різний менталітет, а створює свій шлях розвитку інклюзивного навчання.

З часів ратифікації Україною Конвенції ООН про права дитини дедалі більшого поширення набуває соціальна модель інклюзивної освіти, більше орієнтована на права та потреби людини. На противагу медичній моделі, соціальна модель розглядає проблему здоров`я як соціальну проблему, а не як характеристику особистості. Соціальна модель, як світоглядна модель нашого часу, що формує думку людей про людей з особливими потребами передбачає поширення освіти інклюзії, як нового вектору розвитку українського сучасного інституту освіти.

За останні роки в нашій державі сформувався напрям соціальної політики, що спрямований на збільшення соціального включення та підвищення рівня інтеграції суспільства. На відміну від ексклюзії (виключення), яка визначається як брак участі в основних видах діяльності суспільства, що веде до розриву соціальних зв’язків, інклюзія (включення) дедалі більше проникає у всі сфери життя та змінює стереотипи щодо людей з інвалідністю.

Фундаментальним принципом моделі освіти «включення» є та думка, що усім дітям слід навчатися разом, незалежно від труднощів навчально-виховного процесу та комунікації, а також відмінностей, що виражаються в особливих потребах та обмежених можливостях. На нашу думку, сучасні освітні заклади повинні визнавати ці відмінності й швидко реагувати на різноманітні потреби учнів:

- запроваджувати різні стилі та підходи до навчання;
- адаптовувати систему оцінювання;
- забезпечувати якісною освітою усіх дітей за допомогою застосування відповідного навчального плану;

- використовувати різного роду людські ресурси – медичні, соціальні, психолого-педагогічні, політичні та громадські для покращення включення дітей з інвалідністю в шкільне життя;
- формувати розуміння та культуру міжособистісної взаємодії, що заснована на повазі до однолітків з інвалідністю.

Ефективне впровадження демократичних засад у практику навчального процесу у навчальному закладі передбачає використання методик, які допомагають набути соціальних та інтелектуальних навичок демократичної поведінки в умовах інклюзії. Найбільш результативними є технології, спрямовані на створення суб'єктно-суб'єктних відносин між викладачем і студентами, залучення їх до активної комунікативної взаємодії, встановлення атмосфери взаємоповаги, довіри та відповідальності [1, с. 40].

Отже, успішна освітня інклюзія потребує перебудови моделі навчально-виховного процесу та комунікації, врахування індивідуальних потреб та можливостей дітей з особливими освітніми потребами, розуміння механізмів «включення», а також належної організації освітнього процесу в інклюзивному класі.

Список використаної літератури:

1. Акімова О. М. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до роботи в інклюзивному середовищі / О. М. Акімова // Наукові записки кафедри педагогіки. – 2014. – Вип. 37. – С. 35–42. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j– pdf/Nzkp_2014_37_6.pdf.

2. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта : реалії та перспективи : монографія / А. А. Колупаєва. – К. : Самміт–Книга, 2009. – 272 с.

3. Концепція розвитку інклюзивної освіти // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2010. – № 34/35/36. – С. 46–49.

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2011 року № 872 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах».

5. Софій Н.З., Найда Ю.М. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально – методичний посібник/Кол.:авторів: Колупаєва А.А., Найда Ю.М., Софій Н.З. та ін. За заг.ред.Даниленко Л.І., - К.:2007.- 128с.

Ірина Собко (факультет педагогічної освіти)
Наук. консультант – доц. Мищишин І.Я.

СТРУКТУРНО-ЗМІСТОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ

Одним із завдань професійної підготовки майбутніх учителів є формування їх готовності до вирішення навчально-виховних завдань у роботі з учнями, зокрема з тими, що мають особливі освітні потреби. Згідно вимог Нової української школи формування готовності майбутнього вчителя початкових класів до професійної діяльності повинно відбуватися з урахуванням принципів сучасної інклюзивної освіти.

Підвищення рівня якості підготовки студентів відбувається шляхом розроблення інноваційних методичних програм навчання із фахових дисциплін, що сприятиме активізації навчально-пізнавальної, науково-дослідницької діяльності майбутніх фахівців, розкриттю їх творчого потенціалу, збільшенню ролі самостійної та індивідуальної роботи і ґрунтується на впровадженні у навчальний процес новітніх педагогічних та інформаційних технологій [2, с. 84].

Інклюзивна освіта базується на переконанні, що всі діти – це особистості з різними потребами у навчанні. Готовність вчителя до роботи в інклюзивному класі передбачає вміння розробляти і застосовувати спеціальні способи організації навчального процесу, який буде більш гнучким для задоволення різноманітних потреб дітей з особливостями психофізичного розвитку.

Зазначимо, що розкриття потенційних можливостей дітей з психофізичними порушеннями, залежить не стільки від методів і форм навчання, хоча вони й визначають різний ступінь соціальної адаптованості, скільки від гнучкості системи спеціальної освіти, рівня та діапазону наданих послуг, які задовольняють їхні потреби (раннє виявлення порушень, єдність діагностики і корекції розвитку, наступність дошкільного, шкільного і після шкільного змісту освіти тощо).

Професійна готовність вчителя передбачає використання методик, які допомагають набути соціальних та інтелектуальних навичок демократичної поведінки в умовах інклюзії. Найбільш результативними є педагогічні технології, спрямовані на створення суб'єктно-суб'єктних відносин між викладачем і студентами, залучення їх до активної комунікативної взаємодії, встановлення атмосфери взаємоповаги, довіри та відповідальності [1, с. 40].

Відтак можна сказати, що модель підготовки майбутнього фахівця включає три блоки: теоретико-методологічний, організаційно-методичний і діагностично-результативний, взаємодія яких здатна забезпечити цілеспрямоване формування в студентів готовності до

діяльності в інклюзивному класі початкової школи [4, с. 18]. Ключовими компонентами професійної готовності вчителя визнано єдність таких компонентів: мотиваційного, когнітивного, соціально-комунікативного, діяльнісно-технологічного та морально-естетичного (рис. 1).

Рис. 1 Компоненти готовності вчителя початкової школи до роботи в інклюзивному класі

З огляду на зазначене можна стверджувати, що під професійною готовністю фахівця слід розуміти складне особистісне утворення, пов'язане з ціннісно-смисловою сферою особистості та системою професійно-педагогічних знань, умінь та навичок, що забезпечують оптимальний варіант організації навчально-виховного процесу з метою формування гармонійно розвиненої особистості дитини.

Всі складові готовності вчителя до роботи в інклюзивному класі висвітлюють цінності громадянського суспільства, яке базується на ідеях рівноправності, толерантності та інклюзії. Кашуба Л.В. зазначає, що в основі практики інклюзивного навчання лежить ідея прийняття індивідуальності кожного учня і, отже, навчання має бути організоване так, щоб задовольнити особливі потреби кожної дитини [3].

Отже, успішна освітня інклюзія потребує перебудови діяльності вчителя на уроці, врахування індивідуальних потреб та можливостей дітей з особливими освітніми потребами, а також належної організації освітнього процесу в інклюзивному класі, що є можливим тільки при високому рівні професійної готовності вчителя.

Список використаної літератури:

1. Акімова О. М. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до роботи в інклюзивному середовищі / О. М. Акімова // Наукові записки кафедри педагогіки. –

2014. – Вип. 37. – С. 35–42. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j– pdf/Nzkp_2014_37_6.pdf.

2. Алехина С. В. Готовность педагогов как основной фактор успешности инклюзивного процесса в образовании / С.В. Алехина, М.Н. Алексеева // Психологическая наука и образование. – 2016. – № 1. – С. 83–92.

3. Кашуба Л. В. Інклюзивна модель навчання : компетентнісний підхід / Л. В. Кашуба // Завучу. Усе для роботи. – 2011. – № 13/14. – С. 11–15.

4. Совершенствование профессиональной подготовки будущих учителей : монография / Б. А. Грицюк, Р. П. Скульский, С. В. Домбровский. – Львов: Свит, 1990. – 148 с.

Наталія Стефаниця (факультет педагогічної освіти)

Наук. консультант — доц. Яремчук Н.Я.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТСНОТІ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

На сьогоднішній день у зв’язку з інтеграцією України в європейський світовий простір спостерігається реформування системи вищої освіти. Зокрема, значну увагу приділяється компетентнісному підходу, який має значний вплив на професійну підготовку майбутніх педагогів. Адже вимоги до освіти молодших школярів можуть бути реалізований тільки тоді, коли вчитель початкової школи буде компетентним фахівцем у своїй галузі. Такий фахівець повинен мати спеціальну освітню підготовку, володіти професійними знаннями та вміннями відповідними рівню сучасної науки. Він повинен усвідомлювати значення своєї професійної праці в цілісній системі безперервної освіти, бути професійно гнучким, тобто швидко реагувати на освітні зміни, опанувати нові педагогічні технології.

Комунікативна компетентність визначається як система внутрішніх ресурсів ефективного розв’язання фахових завдань, а саме: позицій спілкування, ролей, стереотипів, знань, умінь, навичок, яка певним чином пов’язана з цілісністю особистості.

Модель комунікативної компетентності складається з таких компетенцій:

мовна (вміння будувати граматично правильні й усвідомлені висловлювання), предметна (відповідає за зміст висловлювання і забезпечує одержання знань про той фрагмент світу, який є предметом мовлення), прагматична (передбачає здатність використовувати висловлювання в мовленні).

Ю. Федоренко виокремив шість показників комунікативної компетентності: соціокультурну компетенцію (країнознавство), мовну компетенцію (лексичні, граматичні знання), мовленнєву компетенцію (аудіювання, мовлення, письмо, читання), компетенцію щодо процесу говоріння (діалогічне і монологічне мовлення), лексичну і граматичну компетенції (знання лексики й граматики та мовленнєві лексичні й граматичні навички), фонетичну компетенцію (знання фонетики) [2].

Створенню умов розвитку комунікативної компетентності сприяють такі технології особистісно-орієнтованої освіти: тренінгові технології (професійно-поведінковий тренінг, тренінг рефлексивності), діалогічні методи навчання (групові дискусії, аналіз ситуації), ігрові технології (діалогічні, рольові, ділові ігри). Їхнє використання повинне ґрунтуватися на принципах:

- особистісного підходу за якого викладач і студент є однодумцями;
- ситуативності, який передбачає у процесі формування комунікативної компетентності відбір та організацію матеріалу на основі ситуацій і проблем спілкування;
- моделювання;
- двостороннього характеру навчального спілкування, який полягає в чіткому розподілі функцій між викладачем та студентами;
- диференційованого підходу до формування груп;
- принцип діяльнісної основи навчання, який виражається в зовнішній та внутрішній активності студента;
- групової взаємодії, передбачає розкриття індивідуальності кожного студента через спілкування, для чого в групі має панувати такий психологічний клімат, який дозволить розкрити потенційні можливості кожного студента;
- орієнтації на професію (формування комунікативної компетентності студентів ВНЗ неможливе без врахування специфіки опановуваної професії, для чого пропоновані завдання мають відображати ситуації із професійної діяльності) [1].

Отже, формування комунікативної компетентності це поетапний і тривалий процес. Варто зазначити, що ефективним засобом формування комунікативної компетентності є організація освітнього процесу, а зокрема безпосереднього процесу навчання в діалоговому режимі. Оскільки саме у процесі спілкування студенти здобувають комунікативні навички, які в подальшому формують їхню компетентність.

Список використаної літератури:

1. Кравченко-Дзондза О. Комунікативна компетентність майбутнього вчителя початкової школи у змісті фахової підготовки / О. Кравченко-Дзондза. // Молодь і ринок. – 2016. – С. 98–102.

2. Федоренко Ю.П. Комунікативна компетенція як найважливіший елемент успішного спілкування / Ю.С. Федоренко // Рідна школа. – 2002. – № 1. – С. 63 – 65.

Галина Телішевська (факультет педагогічної освіти)
Наук. консультант – доц. Яремчук Н.Я.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ВІДПОВІДНО ДО КОНЦЕПЦІЇ “НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА”

Традиційна українська школа, орієнтована на передавання знань і вмінь від учителя до учня, не відповідає темпам нарощування суспільних знань. У ній недостатньо передбачається розвиток здібностей та особистіних якостей учнів, які необхідні для самовизначення у глобалізованому та надзвичайно динамічному світі. Поміж основних недоліків традиційної системи освіти — породженні нею невміння і небажання учнів активно вчитися, несформованість ціннісного ставлення до власного розвитку, освіти та соціуму. Тож, очевидно, що сьогодні актуалізувалася потреба суспільства у розбудові нової, інноваційної школи.[2; 3]

Нормативною основою реформування є закон України «Про освіту», Концепція “Нова українська школа”, Державний стандарт початкової освіти. Інноваційними впровадженнями щодо цього слід вважати типові освітні програми для 1–2 класів, у яких вихідними інструментами є різні види освітніх результатів: навчальні, ключові і предметні компетентності, наскрізні уміння. Впровадження нового змісту передбачає формування у вчителів готовності працювати в ситуації вибору нових програм, навчально-методичного забезпечення; посилення психологічної підготовки до використання нових способів навчальної взаємодії з учнями, використання ідеї партнерства. Загалом Концепція вимагає системних змін — нові управлінські рішення щодо організації і режиму навчання, модернізації змісту освіти, впровадження компетентнісного підходу і нових технологій, засобів оволодіння вчителями навчально-ігровою комунікацією з учнями.

Концепцію розвитку початкової освіти, у якій передбачались системні зміни:

Нова українська школа буде працювати на засадах особистісно-орієнтованої моделі освіти. У рамках цієї моделі школа максимально враховує права дитини, її здібності, потреби та інтереси, на практиці реалізуючи принцип дитиноцентризму як необхідність якомога більше наблизити навчання і виховання кожної дитини до конкретних здібностей, майбутньої життєвої траєкторії людини. Справді, дослідження свідчать, що суттєво

покращують результати навчання такі засоби персоналізації навчального досвіду, як робота за індивідуальними планами, окремими навчальним траєкторіями, у рамках індивідуальних дослідницьких проектів. У навчанні будуть враховані вікові особливості фізичного, психічного і розумового розвитку дітей. Для цього запроваджується двоциклова організація освітнього процесу на рівнях початкової та базової загальної середньої освіти.

Освітню діяльність слід організовувати з урахуванням навичок XXI століття відповідно до індивідуальних стилів, темпу, складності та навчальних траєкторій учнів: від комунікативних типів завдань (знайти спільну мову з друзями, учителями, однокласниками, батьками, незнайомими людьми) до творчих (креативно-інноваційних).

У розрізі подальших інновацій очікувані зміни щодо свободи вибору предметів та рівня їхньої складності. З'явиться можливість навчання в різновікових предметних або міжпредметних групах.

Виховання не буде зведено лише до окремих "занять із моралі". Виховання сильних рис характеру та чеснот здійснюватиметься через наскрізний досвід. Усе життя Нової української школи буде організовано за моделлю поваги до прав людини, демократії, підтримки добрих ідей.

У Новій українській школі будуть виявляти індивідуальні нахили та здібності кожної дитини для цілеспрямованого розвитку і профорієнтації. Для цього Нова школа буде тісно співпрацювати з позашкільними закладами освіти. Допомагати формувати оптимальну траєкторію розвитку кожної дитини будуть висококваліфіковані психологи та соціальні педагоги.

Інноваційні підходи до організації освітнього процесу у початковій школі відповідно до Концепції "Нова українська школа" є змістовно та процесуально реформаторськими, проте їхнє успішне втілення безпосередньо залежить від механізмів та організації реалізації.

Список використаної літератури:

1. Концепція Нової Української школи [Електронний ресурс] – Режим доступу https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola.

2. Химинець В. Оновлення початкової ланки освіти в контексті євроінтеграційної політики України. / В. Химинець. – Учитель початкової школи. – 2018. – № 9. – с. 3-5.

Уляна Хома (факультет іноземних мов)
Наук. консультант – асист. Михайлишин Р.Р.

ГРУПОВА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ НА УРОЦІ

Слово "форма" у перекладі з латинської означає зовнішній вигляд, обрис. Тому форма у навчанні означає зовнішню сторону упорядкованої, взаємопов'язаної діяльності учителя йучнів, спрямованої на розв'язання завдань навчання.

Форми організації навчання класифікуються за різними критеріями:

1) за кількістю учнів - індивідуальні форми навчання, мікрогрупові, групові, колективні, масові форми навчання;

2) за місцем навчання - шкільні форми: урок, робота в майстерні, на пришкільній дослідній ділянці, в лабораторії тощо; позашкільні форми: екскурсія, домашня самостійна робота, заняття на підприємстві;

3) за часом навчання - урочні і позаурочні: факультативи, предметні гуртки, вікторини, конкурси, олімпіади, предметні вечори та інші;

4) за дидактичною метою - форми теоретичного навчання (лекція, факультатив, гурток, конференція), комбінованого, або змішаного навчання(урок, семінар, домашня робота, консультація), практичного (практикуми) і трудового навчання (праця в майстернях, у спеціальних класах, на пришкільних ділянках тощо); за тривалістю часу навчання - класичний урок (45 хв.), спарені заняття (90 хв.), спарені скорочені заняття (70 хв.), а також уроки "без дзвінків".

За кількістю учнів, виділяють фронтальну, групову та індивідуальну форму організацію навчання. Проте, сконцентруймо нашу увагу на груповій формі організації навчання.

Характерною рисою групової форми навчання є створення невеликих груп учнів в межах одного класу залежно від ситуації.

Групова форма організації навчальної діяльності учнів передбачає створення невеликих за складом груп у межах одного класу. Виділяють такі форми групової взаємодії:

1. Парна форма навчальної роботи – два учні виконують деяку частину робота разом. Форма використовується для досягнення будь-якої дидактичної мети: засвоєння, закріплення, перевірка знань, тощо.

Робота в парах дає учням час подумати, обмінятися ідеями з партнером і лише потім озвучувати свої думки перед класом. Вона сприяє розвитку навичок висловлюватися, спілкуватися, критично мислити, переконувати й вести дискусію.

2.Кооперативно-групова ***навчальна діяльність*** – це форма організації навчання в малих групах учнів, об'єднаних спільною навчальною метою. За такою організацією навчання вчитель керує роботою кожного учня опосередковано через завдання, якими він спрямовує діяльність групи. Виконуючи частину спільної для всього класу мети, група представляє, захищає виконане завдання в процесі колективного обговорення. Головні підсумки такого обговорення стають надбанням усього класу і записуються всіма присутніми на занятті.

3. ***Диференційовано-групова*** форма передбачає організацію роботи учнівських груп з різними навчальними можливостями. Завдання диференціюються за рівнем складності або за їх кількістю.

4.Ланкова ***форма*** передбачає організацію навчальної діяльності у постійних малих учнівських групах, керованих лідерами. Учні працюють над єдиним завданням.

5. ***Індивідуально-групова форма*** передбачає розподіл навчальної роботи між членами групи, коли кожен член групи виконує частину спільного завдання. Підсумок виконання спочатку обговорюється і оцінюється в групі, а потім виносяться на розгляд усього класу та педагога.

Кількість учнів у групі залежить від загальної кількості їх у класі, характеру й обсягу знань, що опрацьовуються, наявності необхідних матеріалів, часу, відведеного на виконання роботи. Оптимальною вважають групу з 3-5 осіб, бо в разі меншої кількості учнів важко всебічно розглянути проблему, а в разі більшої - складно визначити, яку саме роботу виконав кожен учень.

Об'єднання в групи може здійснювати учитель (здебільшого на добровільних засадах, за результатами жеребкування) або самі учні за власним вибором

Групи можуть бути ***гомогенними*** (однорідними), тобто об'єднаними за певними ознаками, наприклад, за рівнем навчальних можливостей, або ***гетерогенними*** (різнорідними). У різнорідних групах, коли в одну групу входять сильні, середні і слабкі учні, краще стимулюється творче мислення, здійснюється інтенсивний обмін ідеями. Для цього надається достатньо часу для висловлювання різних поглядів, докладного обговорення проблеми, для розгляду питання з різних боків.

Учитель керує роботою кожного учня опосередковано, через завдання, які він пропонує групі, та які регулюють діяльність учнів.

Стосунки між учителем та учнями набувають характеру співпраці, тому що педагог безпосередньо втручається у роботу груп тільки в тому разі, якщо в учнів виникають запитання і вони самі звертаються по допомогу до вчителя.

Вирішення конкретних навчальних завдань здійснюється завдяки спільним зусиллям

членів групи. При цьому навчальна діяльність не ізолює учнів один від одного, не обмежує їх спілкування, взаємодопомогу і співробітництво, а навпаки, створює можливості для об'єднання зусиль діяти погоджено і злагоджено, спільно відповідати за результати виконання навчального завдання. Водночас завдання в групі виконуються таким способом, що дозволяє враховувати й оцінювати індивідуальний внесок кожного члена групи.

Контакти й обмін думками в групі істотно активізують діяльність всіх учнів - членів групи, стимулюють розвиток мислення, сприяють розвитку і вдосконаленню їх мовлення, поповненню знань, розширенню індивідуального досвіду.

У груповій навчальній діяльності учнів успішно формуються уміння вчитися, планувати, моделювати, здійснювати самоконтроль, взаємоконтроль, рефлексію тощо. Важливу роль вона відграє у реалізації виховної функції навчання. У груповій навчальній діяльності виховується взаєморозуміння, взаємодопомога, колективність, відповідальність, самостійність, уміння доводити і відстоювати свою точку зору, культура ведення діалогу.

Можливості вибору форми групової навчальної діяльності на різних етапах уроку демонструє таблиця:

Успіх роботи в групах залежить від уміння вчителя комплектувати групи, організовувати роботу в них, розподіляти свою увагу так, щоб кожна група і кожен її учасник відчували зацікавленість педагога у їх успіху, в нормальних і плідних міжособових взаєминах.

Список використаної літератури:

1. Бондар В.П. Дидактика. Підручник для студентів вищих навчальних закладів / В.П.Бондар.– Київ»Либідь», 2005.– 262 с.

2. Волкова Н.П. Педагогіка: Навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб. / Н.П.Волкова. – К.: Академвидав, 2007. – 616 с.

3. Малафаїк І.В. Дидактика новітньої школи: Навчальний посібник / І.В. Малафаїк. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. – 632 с.

Христина Цюмра (факультет іноземних мов)
Наук. консультант – асист. Ковалишин О.І.

РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ

Сучасні тенденції розвитку суспільства, вимагають від шкільної освіти підвищувати рівень безперервного навчання учнів.Необхідність розвивати нову культуру освіти, адаптуватися до змін і шукати нові способи навчання через інновації, культивувати уяву і вчитися на практиці — викликали потребу знаходити нові шляхи до здобуття знань, умінь і навичок. Традиційні методи навчання у класно-урочній системівже не забезпечують ефективність освіти, у результаті якої б набувалися вміння взаємодіяти учнів один з одним і пізнавати навчальний предмет всесторонньо. У ході проведення уроку, назаміну класичним методам навчання прийшли нові для українського шкільництва інтерактивні методи навчання.

Тому метою дослідження є аналіз та висвітлення ролі інтерактивних методів навчання на уроках географії.

Навчання – це двосторонній процес між учителем та учнем, але у сучасному розумінні, це схема «суб'єкт-об'єкт» набула значно ширшого значення, ускладнивши значення цього слова. Саме тому, уроки географії вимагають динамічного залучення учнів до навчального процесу, бо подання системи знань, умінь і навичок за допомогою лише традиційних методів, уроки географії нестимуть лише інформацію, а учні будуть лише об'єктами в процесі навчання. Розв'язання цих актуальних проблем можливо лише на основі широкого запровадження інтерактивних методів, спрямованих на всебічний розвиток учня. Найбільш ефективними є підходи, які направлені на те, щоб залучати учнів у активне, спільне і засноване на критичному аналізі навчання [3]. Обмін знаннями, ідеями, думками головна мета інтерактивних методів навчання.

В даний час з'являються нові пропозиції та навчальні проекти, які використовують технологічні інструменти в нетрадиційних середовищах. Саме інтерактивні методи дозволяють, застосувати ці складові разом. Термін "інтерактивний" прийшов до нас з англійської і має значення "взаємодіючий". Існують різні підходи до визначення інтерактивного навчання. Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх учнів [2].

Які сильні сторони інтерактивних методів навчання? Перш за все – підвищення "ККД" процесу засвоєння інформації. За даними американських вчених, під час лекції учень засвоює всього лиш 4% матеріалу, під час читання – 10%, роботи з відео, аудіоматеріалами – 20%, під час демонстрації – 30%, під час дискусії – 40%, під час практики – 74%, а коли

учень навчає інших чи відразу застосовує знання – 90% [1].

Така діяльність, у ході якого учень стає сценаристом, режисером і актором у навчальному процесі є новою для школярів. Ефект новизни, що додає більшу мотивацію і зацікавленість і автоматично робить учня не об'єктом, а суб'єктом, робота учня в колективі, що дозволить більше проявити себе, не боячись докору вчителя. — одні з найбільших преваг інтерактивного навчання.

Науковці О. Пометун і Л. Пироженко об'єднують форми інтерактивного навчанні у чотири групи, залежно від мети та форми організації навчальної діяльності учнів:

— кооперативне навчання («Робота в парах», «Робота в трійках», «Карусель», «Робота в малих групах», «Акваріум» та ін.);

— колективно-групове («Мікрофон», «Незакінчене речення», «Мозковий штурм» та ін.);

— ситуативне моделювання («Рольова гра», «Драматизація» та ін.);

— опрацювання дискусійних питань («Прес», «Займи позицію», «Дискусія» та ін.) [2].

На уроках географії варто застосовувати комплекс інтерактивних методів навчання, наприклад під час проведення етапусприйняття нового матеріалу, його усвідомлення,можна використати такі інтерактивні методи, як «Акваріум», «Обговорення в колі», «Ротаційні трійки», «Концентричні кола», які дозволять глибоко вивчити задану тему та опрацювати її разом усім класом. На етапі узагальнення та систематизації ЗУН можна застосувати методи «Мозкового штурму», «Пресу», «Мікрофону», які дозволять проаналізувати і закріпити набуті раніше знання, уміння, навички. А такі інтерактивні методи навчання, як «Роботу в парах», «Один-два- чотири-усі разом», «Робота в малих групах», «Акваріум» дозволять ефективно провести етап закріплення навчального матеріалу Особливо велике значення для активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках географії є задіяння інтерактивних методів навчання у процесі роботи з підручником, атласом та контурною картою.

Таким чином, інтерактивне навчання — це насамперед діалогове спілкування між учнями-вчителем-учнями, в умовах доброзичливої, взаємної підтримки. Запровадження інтерактивних методів на уроках географії сприятиме формуванню в учнів пізнавального інтересу, дозволить вчителю враховувати особливості розвитку творчих здібностей школярів і підвищить якість засвоєння ними загальноосвітніх знань, забезпечуючи практичну й творчу підготовку.

Список використаної літератури:

1. Довгань Г.Д. Інтерактивні технології на уроках географії: [Навч.- метод. посіб.]/ Г.Д. Довгань. – Х.: Вид. група"Основа", 2004. - 126 с.

2. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук. метод. Посібн./ О. І.

Пометун, Л. В. Пироженко. За ред.. О. І. Пометун.– К.: Видавництво А. С. К., 2004. – 192 с.

3. Сучасний урок. 33 уроки з використанням технології критичного мислення / Упор. Г. О. Ярош, Н. М. Седова. – Х.: ВГ «Основа», 2004.

Дар'я Шахова (географічний факультет)

Наук. консультант – доц. Лещак Т.В.

БУЛІНГ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У нашій невеликій науковій розвідці ми звернемо увагу на причини, характерні ознаки та особливості боулінгу в дошкільному середовищі, розглянемо умови, за яких має відбутися усунення цього негативного явища з життя дитячої спільноти. Для ефективного запобігання булінгу варто також з'ясувати дієві методи його профілактики.

Чимало дітей вже у закладах дошкільної освіти піддаються психічному та фізичному насиллю, що впливає на особистість дитини та її розвиток у майбутньому. Про булінг у закладах дошкільної освіти мало хто знає і мало хто вголос озвучує цю проблему. Отже, які ж діти найчастіше стають жертвами булінгу? Неприязнь у ровесників можуть викликати діти, що перебувають під надмірною опікою батьків, з гіперболізованим почуттям власної значущості, улюбленці вихователів, ябеди. У групі ризику також перебувають діти з певними особливостями – зовнішніми (заяча губа, незвичайна форма вух, сколіоз, шрами, окуляри, косоокість, неохайний зовнішній вигляд і т.д.), психічними (тривожні, депресивні, з низькою самооцінкою, невпевнені в собі, лякливі, вразливі, замкнуті й сором'язливі, інтроверти з утрудненою комунікацією або ж навпаки гіперактивні, емоційно збуджені), інтелектуальними (обдаровані, вундеркінди, або навпаки неуспішні) та соціальними (діти, які мало спілкуються з ровесниками, не мають актуальних електронних новинок або ж мають найдорожчі з них, не доступні іншим дітям). Жертвами булінгу можуть стати діти, які часто хворіють і пропускають через це заняття в навчальному закладі, а також діти, які не вміють захистити власні інтереси через свою делікатність чи психологічні особливості. Вразливою категорією є й діти іншої національності, раси чи нетрадиційної релігійної групи.

Як же батькам за поведінкою дитини визначити, що її ображають і вона стала жертвою булінгу? Дитина боїться йти у садок, скаржиться на стан здоров'я без будь-якої причини, чіпляється за вас та проявляє плаксивість, приходить додому з незрозумілими травмами, усамітнюється або впадає в стан депресії, має труднощі з концентрацією уваги, уникає зорового контакту, коли ви розпитуєте дитину про її справи у дитячому садку.

Як слід батькам реагувати, якщо ви дізналися про факти булінгу щодо дитини або ж

вона сама наважилася розповісти про це? Насамперед, завжди ставтеся до дитини серйозно і зберігайте спокій. Дізнайтеся, наскільки значною є загроза для життя дитини. Заспокійте дитину словами «Добре, що ти мені розповів, ти правильно зробив», «Я тобі вірю», «Ти в цьому не винен», «Мені прикро, що з тобою таке сталося», «Ти не один потрапив у таку ситуацію, це трапляється і з іншими дітьми». У жодному випадку не слід думати, що дитина ненавидить свого кривдника. Поміркуйте і обговоріть з дитиною тактику надання їй допомоги.

Пропонуємо батькам і педагогам колективні вправи, якими варто користуватися у закладах дошкільної освіти:

1. Вправа «Будинок».

Мета: усвідомити свою роль у групі та стиль поведінки.

Хід вправи: учасники діляться на дві команди. Ведучий дає інструкцію: «Кожна команда має стати повноцінним будинком. Кожен має обрати, ким він буде у цьому будинку– вікном, стелею, або навіть квіткою, телевізором. Побудуйте свій будинок! Можете між собою спілкуватися».

Психологічний сенс: діти думають, над тим, яку функцію вони будуть виконувати в цьому будинку. Усвідомлюють, що всі вони потрібні, що сприяє до дружності.

Обговорення: Як проходило обговорення в командах? Чи відразу ви могли визначити свою роль у «будинку»? Я думаю, що ви всі зрозуміли, що кожна частинка вашого «будинку» важлива та потрібна, кожна виконує певну функцію, без якої будинок не може бути повноцінним!

2. Вправа «Казка по колу».

Мета: розвиток вміння спокійно вислуховувати співрозмовника.

Хід вправи: учасники обирають основну тему для казки і потім, сидячи в колі, почергово складають оповідку. Кожен промовляє по дві-три фрази і передає естафету іншому.

Обговорення: чи сподобалася казка? Що ви відчували, говорячи по колу? Чи хотілося вам підправити іншого «співавтора»? Як це зробити? Якщо діти відчувають складнощі у виборі сюжету для розповіді, можна запропонувати їм набір листівок або картинок. У заключній частині заняття учасникам необхідно поділитися отриманими враження і помріяти.

3. Вправа «Чарівна подушка».

Мета: розвивати здібності мріяти і ставити свої цілі.

Хід вправи: для цього потрібна невелика подушка, щоб посадити на неї одного учня. Учасники сідають на подушку і говорять приблизно такі слова: «У мене є чарівна подушка, і

кожен, хто на неї сяде, зможе розповісти нам про своє бажання». Оповідач на свій розсуд віддає подушку іншому учаснику. Можливі запитання: слухали тебе інші хлопці та дівчата? Чому ти так вважаєш? Поки ти слухав інших, чи не з'явилися у тебе важливіші бажання? Чи є у тебе бажання, які могли б виконати вчитель або друзі?

4. Вправа «Трикутник».

Мета: усвідомити які емоції відчуває кожний учасник події.

Хід вправи:

Крок 1. Група ділиться на трійки учасників. Серед трійки визначають ролі: переслідувач, жертва, захисник.

Крок 2. За сигналом учасники відіграють зазначені ролі (5-7 хвилин). Після сигналу тренера ролі змінюються. Через 5-7 хвилин тренер дає сигнал і ролі знову змінюються так, щоб кожний учасник побував у кожній ролі. Темою можуть бути успіхи у навчанні, фізичні вади, одяг тощо.

Крок 3. Обговорення у трійках своїх відчуттів (у якій ролі комфортніше себе почував учасник, що зрозумів у кожній з ролей).

Крок 4. Група збирається у коло. Тренер пропонує питання для рефлексії:

Коли я був переслідувачем, я згадував…

Коли я був спостерігачем, я намагався…

Коли я був жертвою, я міг собі дозволити…

Крок 5. Обговорення у колі особливостей кожної ролі.

Отже, з метою профілактики булінгу, аби ніхто не став жертвою цькування у садочку, варто дотримуватися простих правил:

— не показувати свою неперевершеність чи зверхність над іншими;

— не зазнаватися;

— не наполягати на власній правоті за будь яких обставин, а намагатися визнавати свої помилки;

— знайти собі друзів, запрошувати їх до себе в гості;

— поважати думку інших, намагатися знаходити з ними спільну мову.

МАТЕРІАЛИ

студентських наукових конференцій

кафедри загальної та соціальної педагогіки

“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ”

Випуск 10

Формат 60х84/16. Умовн. друк. арк. 9,1
Тираж 60 прим. Зам.

Малий видавничий центр кафедри загальної та соціальної педагогіки
Львівського національного університету імені Івана Франка
79005, м. Львів, вул. Туган-Барановського, 7